

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nadarzyn na lata 2024 - 2032

Warszawa 2023 r.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nadarzyn na lata 2024 - 2032

Program spójny z POKzA 2009 – 2032

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Cel i zadania programu	7
3. Charakterystyka azbestu	8
4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego	13
5. Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	17
6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	21
7. Gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest	28
8. Podstawowe informacje o Gminie Nadarzyn	33
9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nadarzyn	34
10. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem	41
11. Wskaźniki realizacji programu	47
12. Finansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest	49
13. Analiza wpływu Programu na środowisko oraz na zdrowie ludzkie	51
14. Spis tabel i rysunków	57
15. Bibliografia	59
16. Załączniki	62

1. Wprowadzenie

Azbest jest materiałem posiadającym specyficzne właściwości, takie jak wysoka wytrzymałość, wysoka temperatura rozkładu i topnienia, czy też odporność na działanie czynników chemicznych. Ze względu na posiadanie tak wielu zalet, znalazł on zastosowanie w różnych gałęziach gospodarki. Wprowadzany był na rynek głównie w latach siedemdziesiątych i najczęściej używany w branży budowlanej w formie płyt azbestowo-cementowych – jako pokrycia dachowe oraz okładziny elewacyjne budynków mieszkalnych. W Polsce około 80% ogółu sprowadzanego azbestu zostało wykorzystanych do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych.

Niemniej jednak wieloletnie badania wykazały negatywny wpływ produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest na zdrowie ludzi oraz na środowisko naturalne. W związku z tym, pomimo wielu wymienionych powyżej zalet i wykorzystywania tego materiału od lat siedemdziesiątych, zaczęto w zdecydowany sposób ograniczać jego stosowanie w gospodarce w celu zminimalizowania ujemnych skutków zdrowotnych oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko.

W 1997 roku wprowadzono regulacje zakazujące stosowania azbestu (Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2020 poz. 1680). Wynikiem tego było opracowanie w 2002 roku ogólnopolskiego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Zakładał on całkowite oczyszczenie kraju z azbestu do roku 2032. W roku 2009 dokument ten został uaktualniony do postaci „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (zwanego dalej POKzA) (Uchwała Rady Ministrów nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 roku w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „*Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*” (M.P.2009 nr 50 poz.735) ze zmianami: Uchwała nr 39/2010 z 15 marca 2010 r. (M.P. 2010 nr 33 poz. 481)). POKzA jest podstawowym dokumentem określającym zadania mające na celu oczyszczenie terytorium Polski z azbestu w perspektywie wieloletniej. Wyznaczono w nim cele, ramy legislacyjne, finansowe i organizacyjne, które mają prowadzić do usunięcia wyrobów azbestowych oraz usprawnić monitoring realizowanych zadań. Według POKzA jednostki samorządu terytorialnego zostały zobligowane do opracowania Programów usuwania wyrobów zawierających azbest,

które są dokumentami wspomagającymi i zawierającymi zaplanowane działania w skali JST w zakresie usuwania azbestu.

W ramach realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest przeprowadzona została inwentaryzacja, która jest podstawą opracowania niniejszego dokumentu. Pozwoliła ona dokonać dokładnego opisu wyrobów azbestowych na terenie gminy Nadarzyn. Opis ten dotyczy zarówno względów ilościowych, jak i jakościowych oraz uwzględnia rozmieszczenie różnego rodzaju wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy.

Pozyskanie powyższych informacji umożliwiło przygotowanie harmonogramu bezpiecznego usuwania i utylizacji wyrobów azbestowych. Program wskazuje również możliwe sposoby finansowania tych zadań i przyczynia się do wzrostu świadomości społecznej wskazując zagrożenia jakie niesie ze sobą niewłaściwe postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.

Niniejszy Program sporządzony został na zlecenie Gminy Nadarzyn oraz stanowi element harmonogramu realizowanego w zakresie stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu kraju, zapisanego w POKzA, na szczeblu lokalnym – na terenie gminy Nadarzyn.

Do opracowania Programu posłużyły wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, która została przeprowadzona w sierpniu 2023 r. na terenie gminy.

2. Cel i zadania programu

Podstawowym celem przygotowania *Programu* jest oczyszczenie terenu gminy Nadarzyn z wyrobów zawierających azbest, poprzez stosowanie się do harmonogramu stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest. Umożliwi to wyeliminowanie negatywnego wpływu azbestu na zdrowie mieszkańców, a także na stan środowiska na terenie gminy Nadarzyn.

Program zawiera następujące zadania, które powinny być realizowane przez gminę Nadarzyn:

- inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzona na terenie gminy – na jej podstawie określenie ich rzeczywistej ilości i systematyczna aktualizacja bazy danych;
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z zabudowań domowych i gospodarskich, a także wyrobów składowanych na posesjach;
- usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków należących do osób prawnych, w tym a także nieruchomości należących do Gminy Nadarzyn;
- prowadzenie szkoleń z zakresu szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich bezpiecznego usuwania;
- organizacja demontażu oraz wywozu materiałów zawierających azbest z terenu gminy na odpowiednio przystosowane do tego celu składowiska (odpadów niebezpiecznych);
- ustalenie źródeł finansowania usuwania azbestu oraz możliwości pozyskania przez Gminę na ten cel środków zewnętrznych;
- pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych takich jak BOŚ, NFOŚiGW (Program Priorytetowy „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest”);
- prowadzenie monitoringu realizacji Programu;
- analiza oddziaływania realizacji Programu na środowisko.

3. Charakterystyka azbestu

Azbest (określenie wywodzi się z języka greckiego od słowa *azbestion*, inaczej „niegasnący”) to naturalnie występujące, minerały krzemianowe tworzące włókna, powstałe na drodze procesów metamorficznych. Są to materiały nieorganiczne o unikalnych właściwościach chemicznych i fizycznych, które były przyczyną ich wykorzystywania już w czasach starożytnych.

Są minerałami dość powszechnie występującymi w przyrodzie, ale tylko w niewielu miejscach azbest był i nadal jest eksploatowany na skalę przemysłową. Termin azbest stosowany jest do minerałów włóknistych z grup:

- **amfiboli** – w skład tej grupy wchodzi bardzo wiele minerałów, a ich główne formy włókniste to: amozyt, krokidolit, azbest antofylitowy, termolitowy i aktynolitowy;
- **serpentynów** – należy do nich chryzotyl.

Minerały azbestowe należące do powyższych grup różnią się między sobą budową, długością włókien oraz właściwościami chorobotwórczymi. Najbardziej uniwersalne zastosowanie ma azbest chryzotylowy (inaczej chryzotyl) o dłuższych włóknach. Minerały azbestowe wykorzystywane były i są w budownictwie, a także w energetyce, transporcie i przemyśle chemicznym. Tak szerokie możliwości wykorzystania wynikają z unikalnych właściwości azbestu (Tabela 1).

Tabela 1. Cechy azbestu oraz wynikające z nich możliwości stosowania.

Cecha	Zastosowanie
Niepalność – odporność na działanie wysokiej temperatury: temperatura topnienia chryzotyłu wynosi 1500-1550°C, amfiboli 930-1150°C.	Ogniotrwałe tkaniny, farby i materiały budowlane (np. dachy, rury).
Niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne.	Materiał izolacyjny.
Wysoka wytrzymałość mechaniczna.	Wzmocnienie w eternicie (stosowanych w budownictwie płytach cementowo-azbestowych).
Możliwość przędzenia włókien.	Wyroby włókiennicze, np. odzież ogniotrwała, koce gaśnicze.
Łatwość łączenia się z innymi materiałami (np. cement, tworzywa sztuczne).	Mieszanka cementu i azbestu - płyty eternitowe stosowane w budownictwie; Połączenie azbestu i gumy - elementy uszczelniające, np. w silnikach parowych.
Odporność na działanie czynników chemicznych: kwasów i zasad (gł. amfibole).	Filtry w przemyśle farmaceutycznym i piwowarskim.

Wyroby zawierające azbest można zaklasyfikować na podstawie następujących kryteriów:

- zawartości azbestu;
- rodzaju stosowanego spoiwa;
- gęstości objętościowej wyrobu.

Na podstawie wyżej wymienionych kryteriów wyróżniamy następujące klasy wyrobów zawierających azbest:

- **Klasa I** – tzw. „miękkie” wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³ oraz o słabej spoiwości. Zawartość azbestu łączonego niewielką ilością lepiszcza przekracza 20%. Wyroby te podatne są na uszkodzenia mechaniczne, co może powodować uwalnianie dużych ilości włókien azbestowych do otoczenia, co stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Wyroby zaliczane do tej klasy to głównie wyroby tekstylne, np.: koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, m.in. w sprzęcie AGD, płytki PCV oraz materiały i wykładziny cierne;
- **Klasa II** – tzw. „twarde” wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ oraz dużej spoiwości. Wyroby te zawierają poniżej 20% azbestu. Włókna są ze sobą mocno związane, co ogranicza emisję do środowiska włókien azbestowych w przypadku uszkodzeń mechanicznych. Pomimo dużej odporności stwarzają zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi, gdy są poddane obróbce mechanicznej (cięcie, wiercenie otworów, rozbijanie) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych.

Jak już wspomniano, azbest stosowany był przede wszystkim do produkcji wyrobów budowlanych (np. płyt dachowych i elewacyjnych, w mniejszych ilościach do produkcji rur azbestowo-cementowych, kształtek do kanałów wentylacyjnych, instalacyjnych i innych) oraz w produkcji wielu wyrobów przemysłowych.

W Polsce azbest wykorzystywany był do produkcji:

- wyrobów azbestowo-cementowych – pokryć dachowych, rur ciśnieniowych, rur i prostokątnych profili kanałów wentylacyjnych, płyt i kształtek w wymiennikach ciepła;

- kształtek elektrotechnicznych (silniki elektryczne, wyłączniki, instalacje przemysłowe);
- mas torkretowych i tzw. miękkich izolacji ognioochronnych;
- wyrobów tekstylnych z azbestu - sznurów i mat;
- specjalnych uszczelek przemysłowych, wyłożeń antywibracyjnych;
- materiałów i wykładzin ciernych – sprzęgieł i hamulców (obecnie wstępujących w starszych dźwigach i windach, niekiedy w sprzęgłach napędów przemysłowych);
- mas ogniotrwałych i mas formierskich;
- filtrów przemysłowych;
- izolacji cieplnej.

W całej Europie, dominującymi ilościowo rodzajami wyrobów azbestowo-cementowych były pokrycia dachowe, głównie płyty faliste. W mniejszej ilości, zwłaszcza w południowej Polsce, stosowano płyty płaskie najczęściej typu „Karo”. Płyty te mają standardowe wymiary 1250×1250×7 mm dla płyt falistych oraz 400×400×6 mm dla płyt płaskich (Rysunek 1).

*Rysunek 1. Wyroby azbestowo-cementowe: na górze z lewej- płyty faliste, na dole po prawej- płyty płaskie
(źródło: materiały własne).*

Remonty, modernizacja jak i postępujące z czasem techniczne zużycie powodują, iż wyroby azbestowe stają się odpadem niebezpiecznym. Odpady zawierające azbest (Rysunek 2) powstają przede wszystkim podczas wymiany płyt na dachach i elewacjach, przy usuwaniu azbestowo-cementowych kształtek z kanałów wentylacyjnych i dymowych we wszelkiego rodzaju budynkach, a także podczas remontu lub modernizacji wymienników ciepła.

Rysunek 2. Złożone płyty azbestowo-cementowe faliste (źródło: materiały własne).

4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Pierwsze przesłanki o negatywnym działaniu azbestu na organizm ludzki pojawiły się już na początku XX wieku. Jednak dopiero po wielu latach użytkowania został on uznany za substancję kancerogenną. Od 1997 roku na terenie Polski obowiązuje zakaz wprowadzania, obrotu i produkcji wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z wynikami badań epidemiologicznych i eksperymentalnych, azbest wykazuje patogenne działanie na ludzki organizm wskutek wdychania jego włókien zawieszonych w powietrzu. Negatywne skutki zdrowotne wynikające z dostarczania pyłu azbestowego do organizmu drogą pokarmową, np. wraz z wodą dostarczaną poprzez rury wykonane z materiałów zawierających azbest, są znikome.

Biologiczna agresywność pyłu azbestu związana jest ze stopniem penetracji oraz ilością włókien osadzonych w dolnej części układu oddechowego. Proces ten zależy od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien, a szczególnie od ich średnicy. Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm transportowane są łatwiej i odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyli o dużej średnicy mają tendencje do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuc. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, które z powietrzem dostają się do pęcherzyków płucnych, skąd mogą penetrować tkankę płucną i czynić szkody w organizmie. Włókna respirabilne mają długość między 1-10 μm i średnicę mniejszą od 0,1 μm .

Aby temu zapobiec organizm ludzki wykorzystuje naturalne mechanizmy obronne, które pozwalają na usunięcie włókien azbestu z dolnych dróg oddechowych. Odbywa się to poprzez:

- usuwanie pyłu za pośrednictwem śluzu i odkrztuszania,
- pochłanianie krótkich włókien przez makrofagi,
- wychwytywanie włókien przez komórki nabłonkowe wyściełające drogi oddechowe,
- gromadzenie włókien w warstwie śródmiąższowej i przenoszenie ich do gruczołów chłonnych.

Podczas procesu oddychania około 1/3 włókien azbestowych dostaje się do końcowych odcinków układu oddechowego. Około połowa osiadłych włókien usuwana jest w zaledwie kilka dni, zaś pozostałe w znacznie dłuższym czasie bądź wcale, w zależności od wielu czynników: sposobu życia, dymu tytoniowego, zanieczyszczeń powietrza, wilgotności powietrza, stanów chorobowych itp.

Na występowanie patologii związanych z azbestem mają wpływ:

- rodzaj wdychanego azbestu,
- wymiary tworzących go włókien,
- stężenie włókien,
- czas trwania narażenia.

Według badań epidemiologicznych na powstawanie raka płuc mają wpływ wszystkie typy azbestu, jednak najgroźniejszym jest azbest niebieski (krokidolit) zawierający około 16% włókien respirabilnych. Jako pozostałe skutki uboczne wywołane długotrwałą ekspozycją na azbest wymieniwać można zgrubienie końcówek palców, odbarwienie skóry i błon śluzowych, a także powstawanie zmian nowotworowych w obrębie narządów występujących poza układem oddechowym. Należy mieć na uwadze, że choroby wywołane wdychaniem włókien azbestowych rozwijają się po około 20-30 latach ekspozycji na azbest, są więc szczególnie groźne dla dzieci i młodzieży dorastającej w środowisku zanieczyszczonym azbestem.

Dopuszczalne stężenia pyłów zawierających azbest w środowisku pracy zamieszczone zostały w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (*Dz. U. 2018 poz. 1286* ze zmianami: *Dz.U. 2020 poz. 61*, *Dz. U. 2021 poz. 325*).

Azbest znajdujący się w płytach dachowych i elewacyjnych nie stanowi zagrożenia dopóki płyty są w dobrym stanie oraz nie dochodzi do uwalniania pojedynczych włókien. Niebezpieczeństwo stwarzają stare wyroby azbestowe, które tracą część swoich właściwości po ok. 20-30 latach użytkowania oraz wyroby poddane obróbce mechanicznej, np. wierceni, cięciu, kruszeniu itp.

Główne przyczyny uwalniania się włókien z wyrobów azbestowych:

▪ **Korozja wyrobów zawierających azbest**

Następuje po osiągnięciu przez nie wieku technologicznego. Samoistne pylenie włókien w przypadku najczęściej stosowanych płyt eternitowych (zawierających od 9-12% azbestu) ma miejsce najczęściej po około 30 latach użytkowania. Emisja włókien może być zwiększona lub występować wcześniej w przypadku płyt połamanych lub popękanych, a także na skutek korozji biologicznej powodowanej obecnością mchów i glonów. Korozję wyrobów azbestowych można opóźnić, impregnując je środkami penetrującymi, wiążącymi włókna i szczelnie pokrywającymi powierzchnię płyt.

▪ **Uszkodzenia mechaniczne wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.)**

Powodowane jest głównie w wyniku niewłaściwego bądź nieumiejętnego użytkowania i nieprawidłowego demontażu, a także przez działanie czynników atmosferycznych, takich jak wiatr, grad itp. Wykonując jakiegokolwiek prace związane z wyrobami zawierającymi azbest należy w jak największym stopniu obniżyć emisję pylenia włókien na przykład poprzez:

- nawilżanie wyrobów przed oraz w trakcie prowadzenia prac (demontażu, cięcia, wiercenia),
- posługiwanie się narzędziami ręcznymi zapatrzonymi w specjalnie wyprofilowane, wolnoobrotowe ostrza i mechanizm do odsysania pyłu, unikanie stosowania narzędzi elektrycznych typu piła, wiertarka, gdyż znacznie zwiększają emisję pyłu do powietrza.

Prace przy azbeście powinni wykonywać odpowiednio do tego przeszkoleni pracownicy z zachowaniem jak największej ostrożności.

▪ **Nieprawidłowe obchodzenie się z usuniętymi wyrobami zawierającymi azbest (odpadami azbestowymi)**

Transport oraz składowanie odpadów azbestowych powinno być przeprowadzane przez odpowiednio przygotowanych i wykwalifikowanych pracowników pod okiem

specjalistów. Nadal spotyka się przypadki nieprawidłowego postępowania z odpadami azbestowymi. Ludzie pozbywają się ich „na własną rękę” i praktykując wyrzucanie materiałów zawierających azbest w niedozwolonych miejscach, głównie w lasach tworząc tzw. dzikie wysypiska. Prawidłowo powinny one trafić na działające, legalne składowisko odpadów azbestowych oraz zostać prawidłowo zabezpieczone, aby włókna nie pyliły. Według przepisów Kodeksu Karnego obowiązujących od 2005 roku za wyrzucanie wyrobów zawierających azbest w miejscach niedozwolonych przewidziane są sankcje karne w postaci grzywny i kary pozbawienia wolności do lat 3.

▪ **Emisja z eksploatowanych wyrobów zawierających azbest (np. wykładziny cierne w przemyśle samochodowym)**

Od 1997 roku na terenie Polski obowiązuje zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest. Mimo to nadal zdarza się, że w niektórych gałęziach przemysłu ze względów finansowych używa się starych urządzeń i części zawierających azbest (np. klocki hamulcowe w starych samochodach).

5. Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Tematyka dotycząca azbestu przedstawiana jest szeroko w prawodawstwie polskim i europejskim. Około 50 aktów prawnych krajowych i kilkanaście dyrektyw Unii Europejskiej odnosi się do problematyki azbestowej. Załącznik 1 do *Programu* zawiera wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Poniżej omówiono najważniejsze ustawy i rozporządzenia odnoszące się do problematyki azbestowej (Tabela 2).

Tabela 2. Najistotniejsze ustawy i rozporządzenia poruszające problematykę azbestową.

<p>Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. 2020 poz. 1680)</p>
<p>Zakazuje produkcji, obrotu i wprowadzania na terytorium Polski azbestu lub wyrobów zawierających azbest. Opisuje prawa pracowników zakładów produkujących azbest, a także kary za nieprzestrzeganie przepisów ustawy.</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. nr 71 poz. 649 ze zmianami: Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089)</p>
<p>W rozporządzeniu określono szczegółowo obowiązki spoczywające na wykonawcach prac w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest oraz warunki przeprowadzenia transportu odpadów azbestowych i zawierających azbest na wyznaczone w tym celu składowisko odpadów, a także wymagania jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest. Rozporządzenie precyzuje również kwestie administracyjne związane ze zgłoszeniem planowanych prac usuwania azbestu przez właściciela nieruchomości i wykonawcę robót właściwym organom.</p> <p>Rozporządzenie nakłada obowiązki na właścicieli, użytkowników wieczystych oraz zarządców nieruchomości i każdego miejsca, obiektu, instalacji przemysłowej, czy urządzenia budowlanego zawierającego azbest przeprowadzania kontroli ich stanu. Częstotliwość kontroli określa się indywidualnie dla każdego wyrobu na podstawie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest przedstawionej w Załączniku nr 1 do rozporządzenia (w Programie – Załącznik 2).</p>
<p>Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. 2005 nr 216 poz. 1824)</p>
<p>Pracodawca zatrudniający pracowników do prac związanych z usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest zobowiązany zapewnić ochronę im przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest, zwanych dalej "pyłem azbestu". Szkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, którzy w związku z pracami, które wykonują, są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu, oraz osób kierujących takimi pracownikami i pracodawców powinno być przeprowadzone z uwzględnieniem programu szkolenia w zakresie</p>

bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, który stanowi załącznik do rozporządzenia. Pracodawca zatrudniający pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest zobowiązany do podejmowania działań zmniejszających narażenie pracowników na działanie pyłu azbestu i do ograniczania jego stężenia w powietrzu co najmniej do wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia, określonej w przepisach dotyczących najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

**Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska
(Dz. U. z 2022 r., poz. 2556 i 2687 oraz z 2023 r., poz. 877)**

Definiuje azbest jako substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska. Stwierdza, że substancje takie powinny być sukcesywnie eliminowane, zaś ich rodzaj, ilość, miejsce występowania i sposób eliminacji mają podlegać rejestracji. Określa również instalacje przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest jako instalacje emisyjne ujęte w odrębnym rozporządzeniu, dla których istnieje potrzeba ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31)

W rozporządzeniu określono wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, używania i oczyszczania urządzeń oraz instalacji, w których są obecnie lub były stosowane wyroby zawierające azbest. Nakłada również na wykorzystujących wyroby obowiązek inwentaryzacji w wyznaczony sposób (Załącznik nr 3 do Rozporządzenia, w Programie załącznik nr 3) wyrobów zawierających azbest znajdujących się w ich posiadaniu i przekazania opracowanych informacji na ten temat wójtowi gminy lub burmistrzowi. Wyroby zawierające azbest, takie jak instalacje, urządzenia, użytkowane bez zabezpieczenia drogi oraz wyłączone z użytkowania, pozostawione w ziemi rury azbestowo-cementowe podlegają konieczności oznakowania – według wzoru przedstawionego w załącznikach nr 1 i 2 do Rozporządzenia.

W Rozporządzeniu jednoznacznie wskazano, że końcowym terminem użytkowania azbestu i wyrobów zawierających azbest jest 31 grudnia 2032 r.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010 nr 16 poz. 87)

Określa wartość odniesienia dla azbestu: uśredniona 2350 włókien/m³ w ciągu godziny i 250 włókien/m³ dla roku kalendarzowego.

Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 24 września 2020 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów

(Dz. U. 2020 poz. 1860)

Określa standard emisyjny azbestu wprowadzanego do powietrza kominem na 0,1 mg/m³ dla instalacji przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest, w której ilość surowego azbestu zużywana w procesach przetwarzania przekracza 100 kg na rok.

Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2018 poz. 1286 ze zmianami: Dz.U. 2020 poz. 61, Dz. U. 2021 poz. 325)

Określa wartość najwyższej dopuszczalnej liczby włókien azbestowych w cm³ w środowisku pracy na 0,1.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. 2015 poz. 1450)

Rozporządzenie nakłada obowiązek informowania marszałka województwa o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska przez wójta, burmistrza lub prezydenta według wzoru zawartego w Rozporządzeniu. Określa również, że informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest są bezpośrednio wprowadzane do bazy azbestowej administrowanej przez właściwego ministra przez wójta, burmistrza lub prezydenta.

**Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach
(Dz. U. z 2022 r., poz. 699, 1250, 1726, 2127, 2687, 2722 oraz z 2023 r., poz. 295 i 877)**

Stwierdza, że azbest jest składnikiem mogącym powodować, że odpady są odpadami niebezpiecznymi. Ustawa opisuje zasady klasyfikowania odpadów jako niebezpieczne oraz postępowanie z odpadami niebezpiecznymi, łącznie z ich transportem, magazynowaniem i składowaniem. Nakłada również obowiązek prowadzonej na bieżąco ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów niebezpiecznych.

**Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 3 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów
(Dz. U. 2020 poz. 10)**

Na liście odpadów niebezpiecznych (*) sklasyfikowane są następujące kody odpadów azbestowych:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo – azbestowych
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* - materiały budowlane zawierające azbest.

**Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów
(Dz. U. z 2022 r., poz. 1902)**

Rozporządzenie określa m.in. wymagania dotyczące składowisk dla odpadów niebezpiecznych w tym, zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów i oznaczonych kodami: 17 06 01 i 17 06 05.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2147)

Ustawa określa zasady przewozu drogowego, kolejną i żegluga towarów niebezpiecznych określone na podstawie Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), Regulaminu dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID) oraz Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu śródlądowymi drogami wodnymi towarów niebezpiecznych (ADN). Wymogi dotyczą m.in.: osoby wykonującej przewóz oraz przystosowania, wyposażenia i oznakowania pojazdów. Ustawa zawiera również informacje na temat kontroli i nadzoru oraz kar w przypadku niespełnienia wymogów.

Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2023 r., poz. 824)

Określa zadania Inspekcji Ochrony Środowiska, w tym dotyczące kontroli podmiotów korzystających ze środowiska oraz tworzy państwowy monitoring środowiska, jako systemów pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska, a także gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku.

**Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
(Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 i 1113)**

Ustawa określa, że dokumentami wymagającymi przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko są m.in.: dokumenty wyznaczające ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco

oddziaływać na środowisko wymienione w odrębnym rozporządzeniu. Sporządza się dla takich dokumentów prognozę oddziaływania na środowisko. Ustawa określa również przedsięwzięcia wymagające oceny oddziaływania na środowisko i sposoby jej przeprowadzania.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 r. poz. 1839)

Mówi, że wydobywanie azbestu lub instalacje do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest o zawartości produktów azbestowo-cementowych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 200 t/rok, materiałów ciernych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 50 t/rok oraz innych produktów zawierających azbest w ilości nie mniejszej niż 200 t/rok należą do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, inne natomiast przedsięwzięcia związane z przetwarzaniem produktów zawierających azbest należą do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. 2003 nr 120 poz. 1126)

Rozporządzenie określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, które obejmują m.in.: usuwanie i naprawę wyrobów budowlanych zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. 2005 nr 189 poz. 1603)

Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób w jaki realizowane powinny być recepty na nie oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie NFZ z budżetem Państwa kosztów tych leków.

6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być szczególnie niebezpieczne dla zdrowia ludzkiego podczas ich demontażu. Jak wspomniano we wcześniejszych rozdziałach, włókna respirabilne ze względu na swoje rozmiary mogą wnikać głęboko do układu oddechowego i naturalne mechanizmy oczyszczające nie są w stanie ich usunąć. Z tego względu opracowane zostały metody bezpiecznego postępowania z azbestem oraz materiałami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, usuwania, aż po transport i składowanie. Pomimo obowiązujących w Polsce przepisów prawnych dotyczących bezpiecznego postępowania z azbestem, nagminne jest wciąż jeszcze użytkowanie oraz usuwanie płyt azbestowo-cementowych w sposób niewłaściwy, co powoduje ryzyko znaczącej emisji włókien azbestu do środowiska. Problem ten wynika często z niskiej świadomości ekologicznej w społeczeństwie.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (*Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649* ze zmianami: *Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089*) nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z Załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Gospodarki zmieniającym ww. Rozporządzenie.

Wykonawca prac przed przystąpieniem do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac zobowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego lub właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Wyroby zawierające azbest, zakwalifikowane zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia, powinny być usunięte przez właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcę nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest.

Wszystkie wyroby i opakowania zawierające azbest powinny być oznakowane zgodnie z Załącznikiem nr 2 do ww. *Rozporządzenia* (Rysunek 3).

Rysunek 3. Wzór prawidłowego oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest, a także miejsc ich występowania.

Ponadto, na mocy Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (*Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31*) instalacje i urządzenia zawierające azbest, niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny również zostać właściwie oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

W Załączniku nr 1 do ww. *Rozporządzenia* znajduje się również wzór oznakowania instalacji i urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych (Rysunek 4). Wysokość minimalna (H) takiego oznakowania powinna wynosić conajmniej 5 cm.

Rysunek 4. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych.

Rysunek 5. Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (*Dz. U. 2020 poz. 1680*), ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą zgodnie z Załącznikiem nr 2 do ww. *Rozporządzenia* (Rysunek 5). Wysokość (H) takiego oznakowania powinna wynosić minimum 30 cm.

Podczas usuwania azbestu należy dokonać odpowiedniego zabezpieczenia obiektu będącego przedmiotem prac, a także terenu, który go otacza przed emisją pyłu azbestowego. Obszar ten należy ogrodzić taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym, zachowując bezpieczną odległość od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniejszą niż 2 metry przy zastosowaniu osłon. Należy również umieścić tablice ostrzegawcze z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!” oraz „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Przy pracach nad elewacjami powinny być zastosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do podłoża, a teren wokół wyłożony grubą folią, w celu umożliwienia łatwego oczyszczania po każdej kolejnej zmianie roboczej.

Postępowanie podczas usuwania wyrobów zawierających azbest uzależnione jest od rodzaju produktów azbestowych. Wyróżnić można kilka ogólnych zasad działania:

- obiekty, z których usuwany jest azbest należy zabezpieczyć przed pyleniem, np. poprzez uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych oraz przez wykonanie innych niezbędnych w danym miejscu zabezpieczeń,
- wyroby zawierające azbest poddawane rozbiórce należy nawilżyć wodą przed rozpoczęciem prac i utrzymywać w stanie wilgotnym do ich zakończenia,
- w razie możliwości demontażowi powinny podlegać całe wyroby: płyty, rury, kształtki, bez uszkodzeń i odłamań, które zwiększają emisję pyłu azbestowego,
- wyroby trwale zespolone z podłożem oddzielać należy wyłącznie przy użyciu narzędzi ręcznych lub narzędzi mechanicznych wolnoobrotowych zaopatrzonych w instalacje odciągające powietrze,

- podczas usuwania wyrobów azbestowych elewacyjnych zaleca się stosowanie kurtyn zasłaniających aż do gruntu fasadę budynku, a teren wokół powinien zostać wyłożony grubą folią w celu łatwego uprzątnięcia pozostałości azbestu,
- pył azbestowy gromadzący się podczas prac demontażowych powinien być codziennie usuwany – metodą czyszczenia na mokro lub z użyciem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego z filtrami o dużej mocy ciągu (99,99%). Zabrania się czyszczenia pomieszczeń i narzędzi poprzez ręczne zmiatanie na sucho lub z użyciem sprężonego powietrza,
- zalecany jest okresowy kontrolny monitoring powietrza, zwłaszcza gdy stężenia pyłu azbestowego mogą przekraczać dopuszczalne normy,
- pomieszczenia, gdzie wartości stężenia pyłu przekroczyły dopuszczalne normy należy izolować,
- w przypadku prac demontażowych azbestu, gdzie stężenie uwalnianych włókien przekracza dopuszczalne normy, pracownikom należy udostępnić komory dekontaminacyjne, w których możliwe jest oczyszczenie,
- odpady zawierające azbest powstałe na koniec dnia pracy zaleca się każdorazowo szczelnie opakować, np. w folię z polietylenu lub polipropylenu o grubości min. 0,2 mm i zakleić taśmą lub zgrzewem ciągłym, tak by uniemożliwić przypadkowe otwarcie, a następnie składować w tymczasowym miejscu magazynowania,
- zapakowane odpady azbestowe muszą zostać koniecznie oznakowane w sposób, który nie budzi wątpliwości co do rodzaju odpadów i w sposób trwały, tak by etykiety nie uległy zniszczeniu na skutek działania czynników atmosferycznych i mechanicznych,
- po całkowitym zakończeniu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, czyli wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wykonawca ma obowiązek oczyścić strefę prac i otoczenie z pozostałości azbestu.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (*Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649 ze zmianami: Dz.U. 2010 nr 162 poz. 1089*)

określa, że transport wyrobów i odpadów zawierających azbest odbywa się przy zastosowaniu przepisów o przewozie towarów niebezpiecznych.

Według § 10 ust. 3 ww. *Rozporządzenia* transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, dla których przepisy o transporcie towarów niebezpiecznych nie ustalają szczególnych warunków przewozowych, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, poprzez:

- szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1000 kg/m³;
- zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³;
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie;
- utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów zawierających azbest w trakcie ich przygotowywania do transportu;
- oznakowanie opakowań zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia (Rysunek 3);
- magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Pojazdy wykorzystywane do przewożenia odpadów zawierających azbest, powinny być odpowiednio oczyszczone z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań, a ładunek odpadów powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu. Usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Oprócz posiadania odpowiednio przygotowanego i kompetentnego personelu, każda specjalistyczna firma zajmująca się usuwaniem azbestu musi spełniać również szereg innych wymogów, m. in. dotyczących gospodarki odpadami (Tabela 3).

Tabela 3. Wymogi w zakresie gospodarki odpadami stawiane firmom zajmującym się usuwaniem azbestu (na podstawie Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r., poz. 699, 1250, 1726, 2127, 2687, 2722 oraz z 2023 r., poz. 295 i 877)).

Wymagania dotyczące zbierania odpadów:
Zgodnie z art. 41 ust. 1 prowadzenie zbierania i prowadzenie przetwarzania odpadów wymaga uzyskania zezwolenia. Zgodnie z art. 44 ust. 1 zezwolenie wydawane jest na czas określony, nie dłuższy niż 10 lat. Zgodnie z art. 45 ust. 1 pkt 2 z obowiązku uzyskania zezwolenia zwalnia się „władającego nieruchomością, który zbiera odpady komunalne, wytwarzane na terenie tej nieruchomości” oraz „wytwórcę odpadów, który wytwarzane przez siebie odpady zbiera w miejscu ich wytworzenia”.
Wymagania dotyczące transportu odpadów:
Zgodnie z art. 49 ust. 1 pkt 4 Marszałek województwa prowadzi rejestr podmiotów gospodarujących odpadami. Według art. 3 ust. 1 pkt 2 gospodarowanie odpadami obejmuje m.in. ich transport. Zgodnie z art. 50 ust. 1 pkt 5b wpisu do rejestru Marszałek dokonuje na wniosek transportujących odpady. Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 4 wpisowi do rejestru nie podlega transportujący wytworzone przez siebie odpady. Według art. 194 ust. 1 pkt 2a transport niezgodnie z wymaganiami wskazanymi w art. 24 podlega administracyjnej karze pieniężnej, karze podlega również, zgodnie z art. 195, nieposiadanie wpisu do rejestru, mimo obowiązku.
Prowadzenie ewidencji odpadów:
Zgodnie z art. 66 posiadacz odpadów jest obowiązany do prowadzenia na bieżąco ich ilościowej i jakościowej ewidencji, zgodnie z katalogiem odpadów zawartym w <i>Rozporządzeniu Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów</i> . Według art. 76 ust. 1 ewidencję odpadów prowadzi się zgodnie z kartą ewidencji odpadów, kartą przekazania odpadów oraz kartą ewidencji odpadów niebezpiecznych. Według art. 76 ust. 6 dokumenty te sporządza się za pośrednictwem indywidualnego konta w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami.
Składanie rocznych sprawozdań o wytworzonych odpadach:
Według art. 75 ust. 1 roczne sprawozdanie o wytwarzanych odpadach i o gospodarowaniu odpadami sporządza wytwórca obowiązany do prowadzenia ewidencji odpadów. Zgodnie z art. 76 ust. 1 podmioty składają je w terminie do dnia 15 marca ze poprzedni rok kalendarzowy marszałkowi województwa. Zgodnie z art. 76 ust. 2 sprawozdania sporządza się za pośrednictwem indywidualnego konta w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami.
Prawidłowe gospodarowanie odpadami:
Zgodnie z art. 27 ust. 1 wytwórca odpadów jest obowiązany gospodarować wytworzonymi przez siebie odpadami lub, zgodnie z ust. 2, wytwórca lub posiadacz odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami podmiotom, które posiadają odpowiednie zezwolenia, koncesje lub wpis do rejestru.

Lista firm z województwa mazowieckiego zajmujących się tematyką związaną z azbestem, posiadających m.in. odpowiednie uprawnienia do zdejmowania wyrobów zawierających azbest z dachów jest dostępna na stronie Bazy Azbestowej Ministerstwa Rozwoju i Technologii pod adresem: www.bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/firmy.

7. Gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest

Odpady zawierające azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne, dlatego przyjmuje się, że powinny być one unieszkodliwiane poprzez składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych. W uzasadnionych przypadkach – za zgodą wojewody, wydanej w drodze decyzji administracyjnej – mogą być składowane na składowiskach odpadów obojętnych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne, o ile są szczelnie zabezpieczone i nie występuje ryzyko niekorzystnego oddziaływania na środowisko. W żadnym wypadku nie wolno mieszać odpadów zawierających azbest z odpadami komunalnymi.

Możliwe jest magazynowanie odpadów zawierających azbest poza wyznaczonym do tego celu składowiskiem, pod warunkiem, że są one zabezpieczone folią przed emisją pyłów i są przechowywane w miejscu niedostępnym dla osób niepowołanych. Takie magazynowanie może trwać nie dłużej niż 1 rok i ma na celu minimalizację kosztów transportu na właściwe składowisko oraz kosztów procesu składowania do momentu zebrania odpowiedniej ilości odpadów do transportu.

Odpady zawierające azbest wpisane są na listę odpadów niebezpiecznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2020 poz. 10). Poniżej przedstawiony został wykaz odpadów zawierających azbest z poszczególnych grup i podgrup odpadów niebezpiecznych wraz z kodem klasyfikacyjnym.

Tabela 4. Odpady zawierające azbest.

Kod odpadu	Rodzaj odpadu
06 07 01*	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04*	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81*	Odpady zawierające azbest
10 13 09*	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
15 01 11*	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11*	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
16 02 12*	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
17 06 01*	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05*	Materiały budowlane zawierające azbest

Szczegółowe zasady składowania odpadów zawierających azbest określone są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2022 r., poz. 1902). Odpady te mogą pochodzić z budowy, remontu, demontażu obiektów budowlanych, a także z infrastruktury drogowej. Nie mogą zawierać substancji niebezpiecznych innych niż azbest w postaci związanej czynnikiem wiążącym włókna. Składowane są w zagłębieniach terenu posiadających zabezpieczone przed osypywaniem się ściany boczne w opakowaniach, w których dostarczono je na składowisko. Każdorazową warstwę odpadów zabezpiecza się warstwą ziemi lub izolacją syntetyczną uniemożliwiającą emisję pyłów. Składowanie należy zakończyć min. 2 metry poniżej poziomu gruntu i uzupełnić ziemią do równego poziomu z otoczeniem. Na tak powstałych składowiskach zabronione jest prowadzenie wykopów, wykonywanie instalacji naziemnych i podziemnych, wznoszenie budynków oraz przeprowadzania jakichkolwiek czynności mogących doprowadzić do naruszenia struktury składowiska i emisji włókien azbestowych.

Obecnie funkcjonujące na terenie Polski składowiska nie są w stanie pomieścić całkowitej ilości wyrobów zawierających azbest znajdującej się na terenie kraju, w związku z czym niezbędne jest wybudowanie nowych kwater w już istniejących składowiskach oraz nowych składowisk mogących przyjmować odpady azbestowe, lub opracowanie nowych metod unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

Aktualnie na obszarze kraju funkcjonują 32 ogólnodostępne składowiska przyjmujące odpady azbestowe (www.bazaazbestowa.gov.pl). Spośród czynnych składowisk, najbliższe Gminy Nadarzyn usytuowane jest Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie (gm. Rawa Mazowiecka, woj. łódzkie) – odległość 60,0 km. Następnie w odległości 139,0 km znajduje się Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin (gm. Sierpc, woj. mazowieckie). Kolejnym możliwym wyborem jest, leżące w odległości 159,0 km, Składowisko odpadów niebezpiecznych Eko Radomsko Sp. z o.o. w miejscowości Płoszów (gm. Radomsko, woj. łódzkie). Wykaz trzech znajdujących się najbliższe czynnych składowisk azbestu, na które możliwy będzie wywóz odpadów azbestowych z terenu gminy Nadarzyn wraz z ich charakterystyką, przedstawiono w Tabelach 5-7 (źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl).

Tabela 5. Charakterystyka wybranego składowiska nr 1.

Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Ograniczenie terenowe	0,063
Województwo	ŁÓDZKIE
Gmina	Rawa Mazowiecka
Miejscowość	Pukinin
Adres	Pukinin 140, 96-200 Rawa Mazowiecka
Telefon	46 814 24 24, 661483633
Całkowita pojemność [m ³]	14 260
Wolna pojemność [m ³]	527
Kody przyjmowanych odpadów	17 06 05
Cena przyjęcia i unieszkodliwienia	
Godziny pracy	7:00 - 18:00 poniedziałek – piątek; 7:00 – 15:00 sobota
Rok zamknięcia	-
Plan rozbudowy	TAK
Planowana pojemność	26100
Planowana data uruchomienia	2016
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	ZGO AQUARIUM Sp. z o.o.
Adres właściciela	ul. Katowicka 20 96-200 Rawa Mazowiecka
Telefon stacjonarny	46 814 24 24
Telefon komórkowy	661 483 633
Email	biuro@zgopukinin.pl
Strona WWW	www.zgopukinin.pl

Tabela 6. Charakterystyka wybranego składowiska nr 2.

Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Zawierających Azbest	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Ograniczenie terenowe	1,73
Województwo	MAZOWIECKIE
Gmina	Sierpc
Miejscowość	Rachocin
Adres	09-200 Sierpc Rachocin
Telefon	242750649
Całkowita pojemność [m ³]	45000
Wolna pojemność [m ³]	34000
Kody przyjmowanych odpadów	17 06 05
Godziny pracy	7:00 - 15:00 poniedziałek – piątek
Rok zamknięcia	-
Plan rozbudowy	NIE
Planowana pojemność	-
Planowana data uruchomienia	-
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Sierpcu Sp. z o.o.
Adres właściciela	ul. Traugutta 33, 09-200 Sierpc
Telefon stacjonarny	242755535
Telefon komórkowy	-
Email	sekretariat@zgkim.sierpc.pl
Strona WWW	www.zgkim.sierpc.pl

Tabela 7. Charakterystyka wybranego składowiska nr 3.

Składowisko odpadów niebezpiecznych Eko Radomsko Sp. z o.o.	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Ograniczenie terenowe	0.226
Województwo	ŁÓDZKIE
Gmina	Radomsko
Miejscowość	Płoszów
Adres	ul. Jeżynowa 97-500 Radomsko
Telefon	446 832 531
Całkowita pojemność [m ³]	21 000
Wolna pojemność [m ³]	8 430
Kody przyjmowanych odpadów	17 06 05
Cena przyjęcia i unieszkodliwienia	
Godziny pracy	6:00 – 22:00
Rok zamknięcia	-
Plan rozbudowy	TAK
Planowana pojemność	151 000
Planowana data uruchomienia	2017
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Eko Radomsko Sp. z o. o.
Adres właściciela	ul. Narutowicza 58, 97-500 Radomsko
Telefon stacjonarny	44 683 25 31
Telefon komórkowy	668 820 443
Email	leszek.wach@fcc-group.pl
Strona WWW	www.fcc-group.pl

8. Podstawowe informacje o Gminie Nadarzyn

Gmina Nadarzyn jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego w powiecie przuskowskim. Gmina Nadarzyn graniczy z gminami: Brwinów, Podkowa Leśna, Michałowice, Raszyn, Lesznowola, Tarczyn, Żabia Wola, Grodzisk Mazowiecki.

Obszar Gminy zajmuje powierzchnię 73 km² (7 345 ha). Gmina podzielona jest na 15 sołectw. Przez teren gminy Nadarzyn przebiega transeuropejski szlak komunikacyjny w relacji Wilno–Warszawa–Praga (odcinek drogi krajowej nr 8 Warszawa–Wrocław to fragment tzw. Trasy Katowickiej) łączący się z drogą krajową nr 7 Warszawa–Kraków w odległości ok. 2 km od Gminy Nadarzyn. Uzupełnieniem powiązań komunikacyjnych jest droga wojewódzka nr 720, która daje możliwość korzystnego połączenia Gminy z autostradą A2 o znaczeniu transeuropejskim Moskwa–Warszawa–Berlin, a także droga wojewódzka nr 721 łącząca Gminę z Piasecznem i Konstancinem-Jeziorną.

Na terenie gminy dominują gleby pseudobielicowe, następnie gleby brunatne wylugowane i kwaśne oraz czarne ziemie zdegradowane. Najcenniejsze z przyrodniczego punktu widzenia gleby – grunty organiczne – występują w dolinach rzecznych.

Na terenie Gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody: Młochowski Grąd i Młochowski Łęg oraz Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu. Do obiektów objętych ochroną należą także pomniki przyrody w postaci drzew.

Cały obszar gminy znajduje się w obrębie zlewni Bzury. Największym ciekim jest Utrata. Wody podziemne w obrębie gminy Nadarzyn związane są z czwartorzędowymi i trzeciorzędowymi warstwami utworów piaszczystych.

Według danych GUS z 2022 r. Gminę Nadarzyn zamieszkiwało 17727 osób. Spośród nich, 8684 osoby stanowili mężczyźni (48,99%), zaś 9043 kobiety (51,01%). Gęstość zaludnienia wynosiła 241,3 os./km². Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły w 2022 roku 23,9% ludności, osoby w wieku produkcyjnym 59,0%, zaś osoby w wieku poprodukcyjnym 17,1% całkowitej ludności Gminy.

Dominującymi rodzajami działalności gospodarczej na terenie gminy są handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów, przetwórstwo przemysłowe, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nadarzyn

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649 ze zmianami: Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089) nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z Załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Gospodarki zmieniającym ww. Rozporządzenie.

Wykonawca prac przed przystąpieniem do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac zobowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego lub właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Wyroby zawierające azbest, zakwalifikowane zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia, powinny być usunięte przez właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcę nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest.

Właściciel obiektu w którym znajdują się produkty azbestowe ma obowiązek usunięcia przedmiotowych wyrobów zgodnie z powyższym Rozporządzeniem. Może tego dokonać na koszt własny lub przy udziale środków pozyskanych z Gminy.

Gmina Nadarzyn od lat prowadzi działania mające na celu usunięcie azbestu z terenu gminy. Do roku 2007 przedmiotowe działania były finansowane z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska. W roku 2007 Rada Gminy Nadarzyn zatwierdziła regulamin usuwania wyrobów zawierających azbest i udzieliła dofinansowań dla osób fizycznych na ten cel ze środków budżetu gminy – wpłynęły 32 wnioski na kwotę ponad 60 tys. zł, wszystkie rozpatrzone pozytywnie. Przez kolejne lata Gmina nie ustawała w staraniach aby maksymalnie zmobilizować mieszkańców a także koordynować i dofinansowywać prowadzone przez nich działania zgodnie z poniższą tabelą.

ROK	Kwota finansowania/dofinansowania (zł)	Liczba wniosków o dofinansowanie	Ilość usuniętego eternitu (Mg)
2005	16033	1	56,18
2006	liczone łącznie z kosztami likwidacji wysypisk	4	7,52
2007		7	1,1
2008		0	0
2009		7	8,816
2010		7	27,426
2011	6873	4	7,645
2012	29195	12	25,079
2013	25820	16	25,945
2014	29878	20	31,208
2015	35473	21	38,594
2016	25855	17	31,742
2017	37347	22	58,933
2018	61013	33	80,841
2019	14259	11	17,618
2020	42579	32	47,158
2021	49500	29	51,188
2022	53351	27	56,22

2023	19394	11	13,522
suma	446570	281	584,2

Kolejnym z działań było przyjęcie Uchwałą Rady Gminy Nadarzyn w 2018 r. – „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nadarzyn do roku 2020”. Program Ochrony Środowiska przewidywał przede wszystkim poprawę jakości powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych oraz minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu poprzez jego transport i utylizację z terenu gminy. Gmina Nadarzyn ze środków budżetu własnego na bieżąco prowadzi nabór wniosków na dofinansowanie usuwania wyrobów azbestowych w wysokości do 3 000 zł.

Tabela 8 przedstawia całkowitą masę wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych i pozostałych do unieszkodliwienia z terenu gminy Nadarzyn z podziałem na poszczególne obręby ewidencyjne oraz ich masę sumaryczną dla całej Gminy, jak również masę tych wyrobów w zależności od charakteru prawnego właściciela nieruchomości, na terenie których się one znajdują.

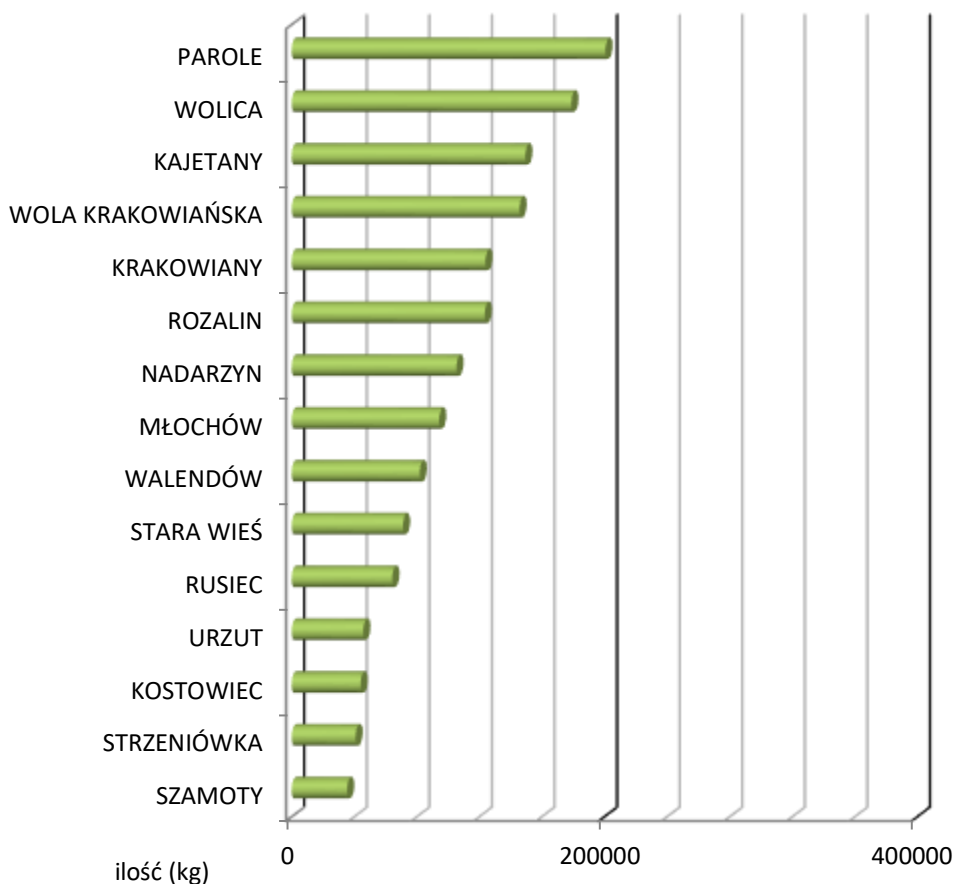
Tabela 8. Ilość wyrobów zawierających azbest wg obrębów ewidencyjnych (kg).

Nr obrębu	Nazwa obrębu	Osoby fizyczne	Osoby prawne	Razem
0001	NADARZYN	97410	7920	105330
0003	KAJETANY	149385	0	149385
0004	KOSTOWIEC	44100	0	44100
0005	KRAKOWIANY	123840	0	123840
0006	MŁOCHÓW	94260	0	94260
0008	PAROLE	200550	0	200550
0010	ROZALIN	123435	0	123435
0011	RUSIEC	64305	0	64305
0012	STARA WIEŚ	71175	0	71175
0013	STRZENIÓWKA	40860	0	40860
0014	SZAMOTY	32025	3435	35460
0015	URZUT	45765	0	45765
0016	WALENDÓW	80235	1650	81885
0018	WOLA KRAKOWIAŃSKA	145680	0	145680
0019	WOLICA	178830	0	178830

Razem	1 491 855	13 005	1 504 860
--------------	-----------	--------	-----------

Dane zawarte w Tabeli 8 wskazują, że na terenie gminy Nadarzyn zinwentaryzowanych, przeznaczonych do unieszkodliwienia pozostaje łącznie 1 504 860 kg wyrobów azbestowych, z czego 1 491 855 kg, a więc zdecydowana większość, należy do osób fizycznych, natomiast 13 005 kg – do osób prawnych.

Rysunek 6. Porównanie ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych Gminy Nadarzyn (kg).

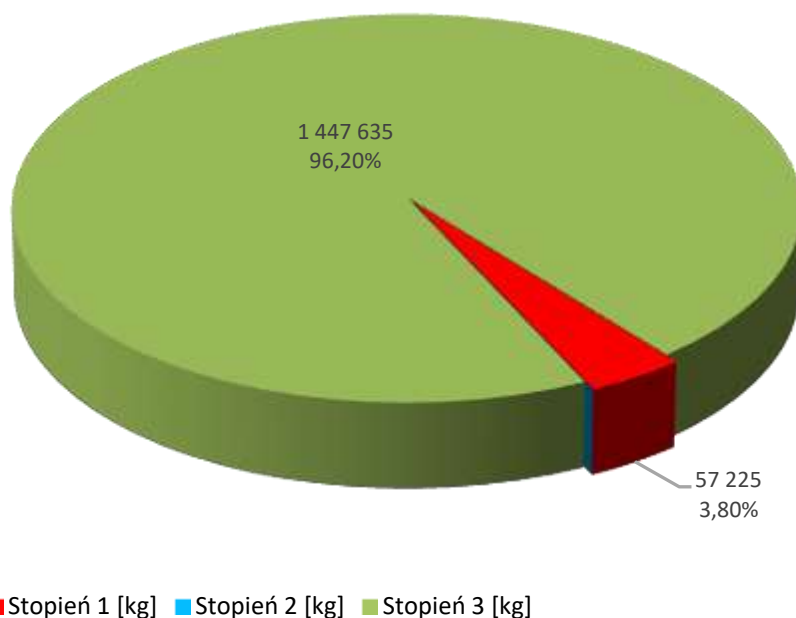
Rysunek 6 przedstawia porównanie ilości zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach ewidencyjnych Gminy Nadarzyn.

Analiza wykresu (Rysunek 6) pozwala stwierdzić, iż najwięcej materiałów zawierających azbest jest w obrębie Parole (0008), najmniej natomiast w obrębie Szamoty (0014).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., nr 71 poz. 649, ze zmianami: Dz. U. z 2010 r., nr 162 poz. 1089) wyróżnia trzy stopnie pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest:

- **stopień 1** – powierzchnia silnie uszkodzona, bezpośrednio dostępna z pomieszczeń użytkowych wykorzystywanych przez ludzi - wymaga pilnego usunięcia/zabezpieczenia;
- **stopień 2** – pokrycie uszkodzone na budynkach użytkowanych przez ludzi, np.: miejsce pracy - ponowna ocena stanu w ciągu roku;
- **stopień 3** – pokrycia w dobrym stanie, nie narażone na uszkodzenia mechaniczne, odseparowane od pomieszczeń użytkowych - ponowna kontrola powinna zostać przeprowadzona w ciągu 5 lat.

Rysunek 7. Ilość wyrobów zawierających azbest w podziale na stopnie pilności usunięcia z terenu gminy Nadarzyn.

Rysunek 7 przedstawia procentowy udział zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych pod względem stopnia pilności ich usuwania.

Dane przedstawione na wykresie kołowym (Rysunek 7) pozwalają stwierdzić, że większość wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na terenie gminy jest w dobrym stanie technicznym i nie wymaga natychmiastowego usunięcia. Oznacza to, że 96,20% spośród wszystkich wyrobów zostało ocenionych jako spełniające kryteria zaliczające je do stopnia pilności 3, w związku z czym ponowna kontrola musi być przeprowadzona za 5 lat. Natomiast 3,80% spośród zinwentaryzowanych wyrobów wymaga niezwłocznej wymiany i utylizacji, stopień pilności 1 obejmuje na terenie gminy Nadarzyn wyłącznie azbest zmagazynowany.

W Tabeli 9 przedstawiono dane dotyczące ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest (w Mg), z uwzględnieniem ich stopnia pilności, w podziale na wyroby zawierające azbest znajdujące się na terenie nieruchomości będących własnością osób fizycznych oraz osób prawnych.

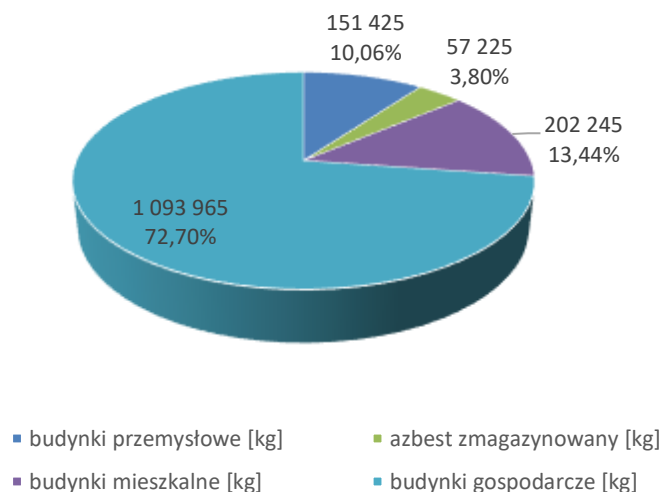
Tabela 9. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest (kg) wg dokonanej oceny stopnia pilności ich usunięcia.

Stopnie pilności	Stopień 1	Stopień 2	Stopień 3
Osoby prawne	0	0	13 005
Osoby fizyczne	57 225	0	1 434 630
Razem	57225	0	1447635

Dane zebrane w Tabeli 9 wskazują, że na terenie nieruchomości będących własnością osób fizycznych przeważają wyroby zawierające azbest o trzecim stopniu pilności, ich ilość to 1434,630 Mg. Na terenie nieruchomości będących własnością osób prawnych również przeważają wyroby o trzecim stopniu pilności, jest ich 13,005 Mg.

Rysunek 8 przedstawia wyroby azbestowe ze względu na sposób ich użytkowania.

Na terenie gminy Nadarzyn największa ilość azbestu znajduje się na dachach budynków gospodarczych (72,70%) i budynków mieszkalnych (13,44%). Azbest zmagazynowany stanowi 3,80% ogólnej ilości wyrobów na terenie gminy. Budynki przemysłowe obejmują 10,06% spośród wszystkich wyrobów azbestowych na terenie gminy.

Rysunek 8. Procentowy udział wyrobów azbestowych ze względu na sposób ich użytkowania.

W Tabeli 10 zestawiono w sposób ilościowy i procentowy rodzaje wyrobów zawierających azbest, które zinwentaryzowano na terenie gminy Nadarzyn.

Tabela 10. Ilościowe i procentowe zestawienie poszczególnych rodzajów wyrobów zawierających azbest.

Kod wyrobu	Rodzaj wyrobu	[kg]	[%]
W01	Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie	28 215	1,87%
W02	Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa	1 476 645	98,13%
Suma		1 504 860	100,00%

Z danych zawartych w Tabeli 10 wynika, że udział płyt azbestowo-cementowych płaskich stosowanych w budownictwie (W01) w całkowitej masie wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych w gminie Nadarzyn stanowi 1,87%. Płyty azbestowo-cementowe faliste stanowią natomiast 98,13%, przeważają więc zdecydowanie na terenie gminy.

10. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem

W celu oszacowania kosztów realizacji Programu dla Gminy Nadarzyn wykonano rozeznanie rynku wśród firm zajmujących się demontażem, transportem i utylizacją azbestu.

Ceny proponowane przez firmy wykonujące usługi z zakresu usuwania eternitu są w dużym stopniu zróżnicowane. W związku z tym przedstawiony dalej koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu został obliczony jako koszt uśredniony. Należy mieć jednocześnie na uwadze, że gdy Gmina Nadarzyn będzie prowadziła postępowanie w sprawie wyłonienia wykonawcy ww. zadań na dany rok, kwoty proponowane przez Wykonawców mogą się znacznie między sobą różnić. Częstym zjawiskiem jest też deklaracja firm co do możliwości negocjacji cen – możliwe zatem, że ostatecznie całkowite koszty będą niższe niż założono w niniejszej kalkulacji.

W wyniku rozeznania cenowego oszacowano jednostkowe koszty demontażu, transportu na składowisko i utylizacji pokryć dachowych zawierających azbest (Tabela 11).

Tabela 11. Ceny demontażu, transportu i utylizacji azbestu w postaci pokryć dachowych.

Koszt demontażu azbestu
1m ² azbestu – ok. 11,55 zł
1 Mg azbestu – ok. 774 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,77 zł
Koszt transportu i utylizacji azbestu (np. dla azbestu magazynowanego)
1m ² azbestu – ok. 10,4 zł
1 Mg azbestu – ok. 693 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,69 zł
Łączny koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu
1m ² azbestu – ok. 19,4 zł
1 Mg azbestu – ok. 1287 zł; 1 kg azbestu – ok. 1,29 zł

Kalkulacja została sporządzona w oparciu o założenie, że 1 m² płyty azbestowej waży 15 kg (wg bazaazbestowa.gov.pl).

Analizując dane zawarte w Tabeli 11, należy mieć na uwadze, że każda z trzech wymienionych w niej usług (demontaż; transport i utylizacja; oraz demontaż, transport i utylizacja) wyceniane były osobno, dlatego też zsumowany koszt demontażu azbestu oraz jego transportu i utylizacji nie jest równy łącznemu kosztowi demontażu, transportu i utylizacji azbestu. Ma to związek z mechanizmami funkcjonowania firm działających w zakresie demontażu, transportu i utylizacji azbestu, w związku z którymi koszty jednostkowe danego zamówienia maleją, jeżeli zamawiający wykupuje kilka usług np. zarówno demontaż, jak i transport oraz utylizację w ramach jednego zamówienia.

Najbliżej Gminy Nadarzyn spośród czynnych składowisk usytuowane jest Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie w gm. Rawa Mazowiecka – odległość 60,0 km. Zarządca w ogólnodostępnych dokumentach podaje koszt składowania na nim wyrobów zawierających azbest w granicach 120-150 zł za Mg. Jednakże cena składowania nie musi być stała, może bowiem zależeć od indywidualnych ustaleń pomiędzy zarządzającym składowiskiem, a przedstawicielem firmy przekazującej odpady azbestowe do składowania.

Do obliczenia kosztów usunięcia azbestu z terenu posłużyły również dane zebrane w trakcie inwentaryzacji, która przeprowadzona została w sierpniu 2023 r. na terenie gminy.

Tabela 12. Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Nadarzyn.

Rodzaj wyrobu	Ilość azbestu [kg]
Azbest magazynowany (1 stopień pilności)	57 225
Azbest w postaci pokryć dachowych	1 447 635
1 stopień pilności	0
2 stopień pilności	0
3 stopień pilności	1 447 635

Świadomość społeczna odnośnie problematyki azbestowej jest coraz większa, mimo to w wielu mniejszych miejscowościach jest ona wciąż zbyt niewystarczająca. W związku z tym, przyjmując, że realizacja niniejszego *Programu* rozpocznie się od początku roku 2024, proponowane jest, aby w latach 2024-2032 Gmina przeprowadziła kampanie informacyjno-edukacyjne mające na celu wzrost świadomości i zwiększenie wiedzy mieszkańców na temat szkodliwości azbestu oraz rozpropagowanie właściwych postaw.

Koszt akcji informacyjnych ustalono szacunkowo na kwotę 5 000 zł, z czego 2 500 zł najlepiej zużytkować do końca 2024 roku.

Pozostawia to kwotę 2 500 zł na wykorzystanie w latach 2025-2032.

Koszty, jakie właściciele wyrobów zawierających azbest będą musieli ponieść w terminie do 31 grudnia 2032 r., przedstawiają się zatem następująco:

- Koszt transportu i utylizacji azbestu obecnie zmagazynowanego wynosi w przybliżeniu:

$$57\,225 \text{ kg} \cdot 0,69 \text{ zł} = \quad \underline{\underline{39\,485,25 \text{ zł}}}$$

- Koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu w postaci płyt azbestowo-cementowych płaskich (W01) i falistych (W02) pozostających w wykorzystaniu:

$$1\,447\,635 \text{ kg} \cdot 1,29 \text{ zł} = \quad \underline{\underline{1\,867\,449,15 \text{ zł}}}$$

- Zatem, łączny koszt usunięcia azbestu z terenu gminy Nadarzyn wyniesie:

$$39\,485,25 \text{ zł} + 1\,867\,449,15 \text{ zł} = \quad \underline{\underline{1\,906\,934,40 \text{ zł}}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych (koszt realizacji Programu) wyniesie:

$$1\,906\,934,40 \text{ zł} + 5\,000 \text{ zł} = \quad \underline{\underline{1\,911\,934,40 \text{ zł}}}$$

Harmonogram usuwania azbestu

Proponowany harmonogram działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Nadarzyn uwzględnia zarówno wymogi prawne, jak i względy praktyczne. Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31)*, końcowym i ostatecznym terminem użytkowania wyrobów zawierających azbest jest 31 grudnia 2032 r., w związku z czym właściciele wyrobów zawierających azbest powinni pozbyć się wszystkich wyrobów zawierających azbest do ww. terminu.

Najwyższy priorytet bezwzględnie przyznać należy usunięciu gotowego do odbioru azbestu magazynowanego, który powinien możliwie jak najszybciej zostać odebrany przez wyspecjalizowaną firmę (wg art. 25 ust. 5 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2021 poz. 779 ze zmianami)*), odpady przeznaczone do składowania mogą być czasowo magazynowane jedynie w celu zebrania większej ilości odpadów do transportu na składowisko i nie dłużej niż przez okres 1 roku), oraz pokryciom dachowym, w przypadku których stwierdzono pierwszy stopień pilności, a więc powinny zostać unieszkodliwione niezwłocznie (wg *Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649 ze zmianami: Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089)*).

Wobec przedstawionych założeń oraz zbliżającego się ostatecznego terminu usunięcia całości wyrobów azbestowych (31 grudnia 2032 r.), a także w celu optymalnego rozłożenia całkowitych kosztów, przyjęto ponadto, że poczynając od roku 2024, każdego kolejnego roku w miarę możliwości powinna zostać usunięta jednakowa część wszystkich pokryć dachowych pozostających w użyciu (1/9). Należy przy tym pamiętać, że podczas kolejnych kontroli stanu wyrobów azbestowych (dla pokryć dachowych ocenionych obecnie na drugi stopień pilności, ponowna ocena będzie musiała mieć miejsce już w 2024 r.; dla dachów ocenionych na trzeci stopień pilności – nie później niż w 2028 r.), może okazać się, że stan

ten uległ pogorszeniu. Ponadto, część pokryć dachowych może zostać w kolejnych latach wymieniona przez właścicieli i zmagazynowana. Pierwszeństwo przy usuwaniu powinny za każdym razem mieć właśnie wyroby w najgorszym stanie oraz wyroby zmagazynowane. Poniżej podano przybliżone kwoty, jakie będzie należało przeznaczyć na poszczególne rodzaje unieszkodliwianych wyrobów zawierających azbest.

Jak obliczono wcześniej, łączny koszt usunięcia azbestu zmagazynowanego do tej pory na terenie gminy Nadarzyn (57 225 kg) wyniesie około **39 485,25 zł**

- Do końca 2024 roku powinna zostać również usunięta 1/9 pozostałych wyrobów azbestowych pozostających w użytkowaniu w stopniu 2 i 3 (1 447 635 kg):

$$(1\ 447\ 635\ \text{kg} : 9) \cdot 1,29\ \text{zł} = 160\ 848\ \text{kg} \cdot 1,29\ \text{zł} = \quad \mathbf{207\ 494,35\ \text{zł}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu gminy Nadarzyn do końca roku 2024 powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych wyniesie:

$$39\ 485,25\ \text{zł} + 207\ 494,35\ \text{zł} + 2\ 500\ \text{zł} = \quad \mathbf{249\ 479,60\ \text{zł}}$$

- Koszt usunięcia pozostałych wyrobów zawierających azbest (1 286 787 kg), które pozostaną na terenie gminy Nadarzyn na lata 2025-2032 to w przybliżeniu:

$$1\ 286\ 787\ \text{kg} \cdot 1,29\ \text{zł} = \quad \mathbf{1\ 659\ 954,80\ \text{zł}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu gminy Nadarzyn w latach 2025-2032, powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych wyniesie:

$$1\ 659\ 954,80\ \text{zł} + 2\ 500\ \text{zł} = \quad \mathbf{1\ 662\ 454,80\ \text{zł}}$$

- Zatem, część kosztu usunięcia pozostałych wyrobów zawierających azbest wraz z kosztem akcji informacyjno-edukacyjnych przypadająca na każdy kolejny rok, poczynając od 2025 roku, a skończywszy na 2032, wyniesie w przybliżeniu:

$$1\ 659\ 954,80\ \text{zł} : 8 + 312,50 = \quad \mathbf{207\ 806,85\ \text{zł}}$$

Proponowany harmonogram usuwania azbestu z obszaru gminy Nadarzyn na lata 2024-2032 wraz z szacunkowymi wydatkami przypadającymi na kolejne lata przedstawiono w poniższej Tabeli 13.

Tabela 13. Harmonogram usuwania azbestu dla Gminy Nadarzyn na lata 2024-2032.

Rok	Cel	Ilość azbestu	Koszt
Do końca 2024	Usunięcie azbestu zmagazynowanego, wyrobów zawierających azbest o 1 stopniu pilności, 1/9 pozostałych wyrobów oraz koszt kampanii informacyjno - edukacyjnej	218 073 kg	249 479,60 zł
W każdym kolejnym roku (od 2025 do 2032)	Usunięcie 1/9 wszystkich pozostających obecnie w użyciu pokryć dachowych oraz koszt kampanii informacyjno - edukacyjnej	160 848 kg/rok	207 806,85 zł/rok
RAZEM	KOSZT REALIZACJI PROGRAMU	1 504 860 kg	1 911 934,40 zł

11. Wskaźniki realizacji programu

Wskaźniki realizacji *Programu* zostały opracowane jako instrument, za pomocą którego może jednoznacznie ocenić, czy wdrażanie *Programu* odbywa się w stopniu wystarczającym oraz czy zasady (cele oraz działania) postawione w *Programie* spełniają swoją rolę, czy też może istnieje potrzeba ich zmian w połączeniu z aktualizacją *Programu*.

Należy podkreślić, że wskaźniki powinny być proste do wyliczenia na podstawie dostępnych danych, dzięki czemu ich wyliczenie nie zajmie dużo czasu, jak również metoda ich liczenia nie pozostawi znaczącego pola do interpretacji. Na podstawie kilku prostych wskaźników będzie w stanie monitorować realizację *Programu* zgodnie z harmonogramem realizacji *Programu* zawartym w rozdziale 10.

Bardzo ważne jest, aby na podstawie wyliczenia wskaźników można było dokonać jednoznacznej oceny realizacji *Programu*. Należy pamiętać, że tylko odniesienie wskaźników do konkretnych danych może dać efekt w postaci ich rzetelnej oceny, co będzie stanowiło rzetelny monitoring realizacji *Programu*. W wielu przypadkach może sprawiać to trudność. W związku z powyższym wskaźniki realizacji niniejszego *Programu* zostały podzielone na dwa rodzaje (Tabela 14): wskaźniki monitoringu bezpośrednie, w bezpośredni sposób pokazujące efektywność realizacji *Programu* oraz wskaźniki monitoringu pośrednie, czyli takie, których wyliczenie nie daje jednoznacznej oceny i należy je interpretować. Wskaźniki pośrednie mają za zadanie pomóc uwidocznić, czy w jednej ze stref powiązanych z procesem usuwania azbestu istnieje potrzeba zastosowania dodatkowych działań ze strony w kwestii edukacji ekologicznej mieszkańców.

Tabela 14. Proponowane wskaźniki realizacji założeń Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nadarzyn.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Objaśnienie	Jednostka
1. Wskaźniki bezpośrednie			
1.1	Ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest.	Należy dążyć do osiągnięcia liczby przynajmniej równej podanej w harmonogramie usuwania azbestu lub wyższej.	Mg/rok
1.2	Nakłady poniesione na usuwanie odpadów zawierających azbest.	Należy dążyć do osiągnięcia liczby przynajmniej równej podanej w harmonogramie usuwania azbestu lub wyższej.	zł/rok
1.3	Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku.	Należy dążyć do osiągnięcia wartości pomiędzy 90-100% środków zaplanowanych w Harmonogramie.	%/rok
2. Wskaźniki pośrednie			
2.1	Liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do przez mieszkańców.	Im większa ilość wniosków, tym większa świadomość ekologiczna mieszkańców w tematyce związanej z usuwaniem azbestu z terenu .	Ilość/rok
2.2	Liczba przypadków nielegalnego demontażu wyrobów zawierających azbest, w tym liczba interwencji podejmowanych przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Państwową Inspekcję Pracy, Inspekcję Sanitarną, Gminę).	Zamiar wykonania prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, miejsca, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac, powinny być zgłoszone właściwemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu w terminie minimum 7 dni przed rozpoczęciem prac, a prace powinny być wykonywane przez osoby posiadające zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne (Dz.U. z 2010 r., nr 162 poz. 1089). Zdarzeń, gdzie nie zostają zachowane wymienione zalecenia powinno być jak najmniej, ich duża ilość może świadczyć o niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców.	Ilość/rok
2.3	Ilość zlokalizowanych w Gminie dzikich wysypisk odpadów zawierających azbest.	Należy uświadomić społeczność lokalną o konieczności zgłaszania dzikich składowisk odpadów zawierających azbest oraz dążyć do likwidacji tych składowisk.	Ilość/rok

12. Finansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest

Aby zrealizować *Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nadarzyn na lata 2024-2032* potrzebny jest znaczący nakład finansowy. Istnieje jednak szereg możliwych dróg pozyskania na ten cel środków pieniężnych ze źródeł zewnętrznych.

Źródłami finansowania usuwania azbestu są:

- środki własne właścicieli obiektów budowlanych;
- środki własne inwestorów prywatnych;
- środki własne jednostek samorządu terytorialnego (w tym przypadku środki własne Gminy);
- środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministerstwa Rozwoju i Technologii (Konkurs Azbest);
- środki funduszy ochrony środowiska.

Poniżej przedstawiono możliwe drogi uzyskania wsparcia finansowego na usuwanie i utylizację wyrobów azbestowych na terenie gminy Nadarzyn.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) udzielają dotacji, pożyczek oraz przekazują środki finansowe na podstawie umów cywilnoprawnych. NFOŚiGW w Warszawie uruchomił kolejny Program Priorytetowy „*Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest*” na lata 2019-2023.

W ramach omawianego programu (*SYSTEM*), gminy mogą uzyskać wsparcie finansowe na zadania dotyczące demontażu, zbierania, transportu i unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest, zgodnie z gminnymi programami usuwania wyrobów zawierających azbest oraz na te same działania na obszarach objętych klęską żywiołową. Terminy i zasady udzielania wsparcia każdy z WFOŚiGW ustala indywidualnie w ogłoszeniach o konkursach umieszczanych na swoich stronach internetowych.

W latach następnych NFOŚiGW oraz WFOŚiGW planują dalsze udzielanie dotacji w tym zakresie.

Indywidualnie o udzielenie dotacji ze środków WFOŚiGW mogą występować również zainteresowani posiadacze odpadów zawierających azbest.

Więcej informacji można znaleźć na stronie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie: www.wfosigw.pl/.

Bank Ochrony Środowiska (BOŚ)

Oddziały BOŚ współpracują z WFOŚiGW w zakresie udzielania preferencyjnych kredytów inwestycji związanych z usuwaniem i utylizacją wyrobów zawierających azbest zarówno dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, jak i dla klientów indywidualnych.

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska.

Więcej informacji można szukać na stronie www.bosbank.pl lub w oddziałach banku.

Programy rządowe

W ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze można uzyskać dofinansowanie na opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej termomodernizacji, np.: wymiana i ocieplenie dachu oraz na materiały ociepleniowe i wykończeniowe, ale nie na nowe pokrycie dachowe. Koszty termomodernizacji wraz z zakupem nowego dachu można jednakże odliczyć od podatku w ramach ulgi termomodernizacyjnej.

Dofinansowanie do wymiany dachu z azbestu można uzyskać w ramach Krajowego Planu Odbudowy. Program skierowany jest jednakże tylko do rolników na terenach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich i dotyczy wymiany dachu jedynie na budynkach służących do produkcji rolniczej.

Pozostałe formy wsparcia finansowego

- zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocowe;
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne;

13. Analiza wpływu Programu na środowisko oraz na zdrowie ludzkie

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Nadarzyn na lata 2024 – 2032 ma na celu stopniowe usunięcie wszystkich wyrobów azbestowych z terenu gminy.

Azbest, występujący przede wszystkim w postaci pokryć dachowych na budynkach gospodarczych i mieszkalnych, stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, a włókna azbestu pochodzące z uszkodzonych płyt azbestowych prowadzą również do zanieczyszczenia środowiska. Biorąc pod uwagę, iż wytrzymałość pokryć dachowych azbestowych szacowana jest na około 30 lat, zaś wiek występujących w gminie Nadarzyn pokryć dachowych z azbestu przekracza często 30 lat, stwierdzić należy, że istnieje pilna potrzeba uchwalenia *Programu*, co zapewni planowe usuwanie szkodliwego azbestu z terenu gminy, jak również umożliwi planową realizację działań wspomagających ten proces takich jak edukacja ekologiczna mieszkańców oraz szkolenia.

Upowszechnienie przyjętego *Programu* będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie również negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być prowadzone w jak największym stopniu zgodnie z niniejszym *Programem*, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym poprzez nieumiejętne i niezgodne z prawem demontowanie wyrobów zawierających azbest.

CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH W DOKUMENCIE

a) Stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć

Niniejszy program uwzględnia realizację przedsięwzięć polegających na demontażu wyrobów zawierających azbest oraz ich transporcie do miejsc unieszkodliwiania. Zasięg Programu obejmuje jedynie teren gminy Nadarzyn, a skala prac będzie dotyczyła wyłącznie pokryć dachowych zlokalizowanych na posesjach na terenie gminy. Prace budowlane związane z demontażem azbestu oraz ich transport nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839 z późn. zm.).

b) Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Niniejszy program jest spójny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032*, realizując wszystkie założenia i terminy zawarte w programie krajowym. Program inkorporuje przy tym założenia *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* na grunt lokalny. Dla *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* została wykonana prognoza oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie jego założenia zostały szczegółowo omówione pod kątem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdecydowano, że ww. Program może być realizowany w skali kraju.

c) Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska

Realizacja Programu jest powiązana z realizacją celów zawartych w „*Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE*”. Strategia zakłada „ostateczne zastąpienie substancji wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami”.

Ponadto zagadnienia związane z azbestem regulowane są przez dyrektywy unijne, których regulacje wdrożone są również w krajowych ustawach i rozporządzeniach:

- Dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 210/75/UE z 24.11.2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontrola).

d) Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi azbest oraz nieprzestrzeganie narzuconych w aktach prawnych obowiązków dla posiadaczy odpadów mogące skutkować negatywnym wpływem na zdrowie ludzi i środowisko, są często skutkiem niskiej społecznej świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz niewystarczającej znajomości przepisów prawnych. Prowadzenie edukacji ekologicznej, która jest jednym z założeń *Programu*, wpłynie na zmniejszenie skali tych problemów i w konsekwencji ograniczenie negatywnego wpływu azbestu na środowisko.

RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

a) Prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań

Realizacja prac obejmujących demontaż i usunięcie azbestu z terenu gminy przy zachowaniu wszystkich warunków określonych przepisami nie będzie negatywnie oddziaływać na zdrowie mieszkańców, pracowników firm, które będą wykonywać prace związane z azbestem. Również wielokrotne wykonanie takich prac na wszystkich budynkach posiadających pokrycie azbestowe nie spowoduje pogorszenia stanu środowiska. Wyeliminowanie niebezpieczeństwa związanego z użytkowaniem wyrobów azbestowych będzie mieć stały pozytywny wpływ na ludność i środowisko.

b) Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Demontaż pokryć azbestowych prowadzony zgodnie z przepisami prawa nie spowoduje wystąpienia i połączenia wielu oddziaływań na jeden lub więcej komponentów środowiska, nie wystąpi więc skumulowane oddziaływanie na środowisko.

Transgraniczne oddziaływanie może jedynie wystąpić w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów, które nie jest przewidywane według niniejszego *Programu*.

c) Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska:

Działanie zgodnie z metodami bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, poprzez usuwanie i transport, aż do unieszkodliwiania na przeznaczonych do tego składowiskach, co zostało omówione w poprzednich rozdziałach, nie spowoduje wystąpienia zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Pozostawienie azbestu i zaniechanie jego usuwania, ze względu na emisję włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych jest znacznie poważniejszym zagrożeniem.

CECHY OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM NA ŚRODOWISKO

I. Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

Na terenie gminy Nadarzyn znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków (www.nid.pl stan na 30 września 2023 roku):

Młochów

- zespół pałacowy, nr rej.: 1061/328/62 z 7.01.1962:
- pałac
- 2 pawilony
- oranżeria
- park

Nadarzyn

- kościół pw. św. Klemensa, pocz. XIX, nr rej.: 1065/329/62 z 7.01.1962
- cmentarz przykościelny, nr rej.: jw.
- dzwonnica, drewn., pocz. XX, nr rej.: A-953 z 22.05.2000
- zajazd, nr rej.: 1064/199 z 17.11.1959

Rozalin

- zespół pałacowy, nr rej.: 1100 z 3.01.1949 i z 15.01.2001:
- pałac, 1874
- park, 2 poł. XIX

II. Formy ochrony przyrody w rozumieniu *Ustawy z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody* (Dz.U. 2023 poz. 1336) oraz obszary chronione zgodnie z prawem międzynarodowym

Niniejszy program obejmuje tereny zabudowane, rozproszone po całym obszarze gminy Nadarzyn. Na terenie gminy spośród obiektów i obszarów naturalnych objętych ochroną prawną występują dwa rezerваты przyrody, jeden obszar chronionego krajobrazu oraz pomniki przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>).

Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony przyrody ani korytarzy ekologicznych. Dotyczy ponadto zabudowań, więc nie stanowi dla obszarów naturalnych zagrożenia, również w przypadku pomników przyrody ewentualnie zlokalizowanych w pobliżu zabudowań pokrytych wyrobami azbestowymi. Program zapewnia ponadto pomoc właścicielom wyrobów azbestowych w pozbyciu się ich, dzięki czemu zmniejsza zagrożenie nielegalnym zbywaniem wyrobów przez właścicieli np.: na dzikie wysypiska śmieci.

Należy mieć jednakże świadomość, że wymiana pokryć dachowych może stanowić zagrożenie dla bytujących w budynkach zwierząt, również tych podlegających ochronie. Dlatego też zaleca się przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej. Wymiana pokryć dachowych na budynkach będących siedliskami ptaków bądź nietoperzy powinna być wykonywana w porozumieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w odpowiednim terminie (poza okresem lęgowym) przez przeszkoloną ekipę w sposób zapewniający ochronę dobrostanu zwierząt objętych ochroną prawną. Ewentualne zamknięcie otworów wykorzystywanych przez ptaki lub nietoperze należy kompensować wykonaniem otworów bądź siedlisk zastępczych. Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony przyrody ani nie stanowi dla niej zagrożenia.

Podsumowując należy uznać, że realizacja postanowień Programu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, ponieważ dokument ten:

- zakłada wykonywanie prac polegających na demontażu oraz transportowaniu azbestu ze ścisłym przestrzeganiem wymagań prawa;
- realizacja zadań dokumentu nie będzie powodować oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych.

Realizacja założeń Programu wpłynie na poprawę stanu środowiska i zdrowia ludzi poprzez:

- sukcesywne zmniejszanie, a docelowo całkowite wyeliminowanie źródeł emisji włókien azbestowych;
- doprowadzenie do realizacji prac w zgodzie z przepisami, co wyeliminuje zagrożenie zdrowia zarówno dla mieszkańców posesji, jak i dla wykonawców prac;
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

14. Spis tabel i rysunków

Spis tabel

Tabela 1. Cechy azbestu oraz wynikające z nich możliwości stosowania.....	8
Tabela 2. Najistotniejsze ustawy i rozporządzenia poruszające problematykę azbestową.	17
Tabela 3. Wymogi w zakresie gospodarki odpadami stawiane firmom zajmującym się usuwaniami azbestu.....	27
Tabela 4. Odpady zawierające azbest.....	28
Tabela 5. Charakterystyka wybranego składowiska nr 1.....	30
Tabela 6. Charakterystyka wybranego składowiska nr 2.....	31
Tabela 7. Charakterystyka wybranego składowiska nr 3.....	32
Tabela 8. Ilość wyrobów zawierających azbest wg obrębów ewidencyjnych (kg).	36
Tabela 9. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest (kg) wg dokonanej oceny stopnia pilności ich usunięcia.	39
Tabela 10. Ilościowe i procentowe zestawienie poszczególnych rodzajów wyrobów zawierających azbest.	40
Tabela 11. Ceny demontażu, transportu i utylizacji azbestu w postaci pokryć dachowych.	41
Tabela 12. Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Nadarzyn.....	42
Tabela 13. Harmonogram usuwania azbestu dla Gminy Nadarzyn na lata 2024-2032. 46	
Tabela 14. Proponowane wskaźniki realizacji założeń Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nadarzyn.	48

Spis rysunków

Rysunek 1. Wyroby azbestowo-cementowe.	11
Rysunek 2. Złożone płyty azbestowo-cementowe faliste.	12
Rysunek 3. Wzór prawidłowego oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest, a także miejsc ich występowania.	22
Rysunek 4. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych.	23
Rysunek 5. Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest. .	23
Rysunek 6. Porównanie ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych Gminy Nadarzyn.	37
Rysunek 7. Ilość wyrobów zawierających azbest w podziale na stopnie pilności usunięcia z terenu gminy Nadarzyn.	38
Rysunek 8. Procentowy udział wyrobów azbestowych ze względu na sposób ich użytkowania.	40

15. Bibliografia

- Dyczek J.: 2007; Azbest, materiały zawierające azbest. Ocena ryzyka emisji włókien azbestu; Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest; Szkoła „Azbest – bezpieczne postępowanie”; AGH, Katowice.
- Dyczek J.: 2007; Charakterystyka, własności i zastosowanie azbestu; Prawidłowe postępowanie przy demontażu, transporcie i składowaniu odpadów azbestowych w aspekcie finansowania tych prac ze środków UE w ramach RPO 2007-2013; Fundacja Łódzkie bez Azbestu; Łódź.
- Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, MGPIPS, Warszawa 2003 r. zaktualizowany wg stanu prawnego na dzień 30 września 2008 r.
- Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski - materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej” Warszawa 2003.
- Jerzmański. J.; 2010; *Nowe zasady gospodarowania azbestem*; Przegląd Komunalny; Abrys Sp. z o.o. Wydawnictwa Komunalne; Poznań.
- Klemczak, O. Biegańska, J.; 2009; *Charakterystyka materiałów zawierających azbest - opinie na temat oddziaływania rur azbestowo-cementowych*; Prace Naukowe GIG. Górnictwo i Środowisko, Tom 1; Główny Instytut Górnictwa; Katowice.
- Kłojzy-Karczmarczyk, B. MAKOUDI, S.; 2011; *Praktyczne aspekty usuwania materiałów zawierających azbest w wybranych*; Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN; Kraków.
- Korona, L. Zamorska, H.; 2002; *Zagrożenia związane z obecnością azbestu w wyrobach budowlanych*; Ekologia i Technika, Tom 6; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- Kosowski, A. Świetlik, R.; 2007; *Aspekty prawne usuwania, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest*; Ekologia i Technika, Tom 3; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- Listwa A., Baic I., Łuksa A. 2007; *Podstawy gospodarki odpadami niebezpiecznymi*; Wydawnictwo Politechnika Radomska; Radom.
- Maciołek, H. Zielińska, A. Domarecki, T.; 2012; *Oddziaływanie azbestu na środowisko przyrodnicze i organizm człowieka*; Journal of Ecology and Health; Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hłonda; Mysłowice.

- Marciniuk-Kluska, A. KLUSKA, M.; 2013; *Problemy gospodarki z wyrobami zawierającymi azbest w województwie mazowieckim*; Ekologia i Technika, Tom 1; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- Marszałek H.; 2003; *Zagrożenie środowiska wiejskiego wyrobami zawierającymi azbest*; Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie. Inżynieria Środowiska, Tom 24; Akademia Rolnicza w Krakowie; Kraków.
- Obmiński A. 2002; *Wyroby budowlane zawierające azbest i związane z nim zanieczyszczenie powietrza*; XII Konferencja Sozologiczna „Azbest w środowisku – Problemy ekologiczne i metodyczne”; Wrocław.
- Obmiński A. 2004; *Użytkowanie, zabezpieczanie i usuwanie wyrobów zawierających azbest*; XVI Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowo-Techniczna; Bielsko-Łęczyca.
- Poradnik stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest, Ministerstwo Gospodarki, 2006 r.
- Pyssa J., Rokita M.G.: 2007; *Azbest - występowanie, wykorzystanie i sposób postępowania z odpadami azbestowym*; Gospodarka Surowcami Mineralnymi, Tom 23, Zeszyt 1; Kraków.
- Szeszenia-Dąbrowska N.; 2008; *Właściwości azbestu. Rodzaje i charakterystyka materiałów zawierających azbest. Zużycie azbestu i zanieczyszczenie środowiska*; Instytut Medycyny Prac; Łódź.
- Więcek E.; 2004; *Azbest – narażenie i skutki zdrowotne*; Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka, Zeszyt 2; Warszawa.
- Klasyfikacja i ocena stanu wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 r., dane GIOŚ
- Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 czerwca 2023 r. woj. mazowieckie

Strony internetowe:

- Bank danych o lasach – bdl.lasy.gov.pl
- Baza Azbestowa – www.bazaazbestowa.gov.pl
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – www.crfop.gdos.gov.pl
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – www.gios.gov.pl
- Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych – www.bdl.stat.gov.pl
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – geoserwis.gdos.gov.pl
- Geoportal – geoportal.gov.pl
- Państwowy Instytut Geologiczny – geologia.pgi.gov.pl
- Narodowy Instytut Dziedzictwa – www.nid.pl
- Strona internetowa Gminy Nadarzyn – www.nadarzyn.pl
- www.polskawliczbach.pl

16. Załączniki

Załącznik 1

PEŁNY WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PROBLEMATYKI AZBESTOWEJ

1) Akty prawne wynikające z prawodawstwa krajowego

a) Ustawy

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2020 r., poz. 1680)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r., poz. 2556 i 2687 oraz z 2023 r., poz. 877)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r., poz. 699, 1250, 1726, 2127, 2687, 2722 oraz z 2023 r., poz. 295 i 877)
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2147)
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2023 r., poz. 824)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r., poz. 1094 i 1113)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r., poz. 682, 553 i 967)
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1622)
- Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1816)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r., poz. 1510, 1700 i 2140 oraz z 2023 r., poz. 240 i 641)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1138, 1726, 1855 i 2339 oraz z 2023 r., poz. 818 i 852)

b) Rozporządzenia

- Rozporządzenia Rady Ministrów
  - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r., poz. 1839 oraz z 2022 r., poz. 1071)
  - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. z 2016 r., poz. 1509)

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 2490)

- Rozporządzenia Ministra Gospodarki
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r., nr 71 poz. 649 oraz z 2010 r., nr 162 poz. 1089)
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., nr 216, poz. 1824)
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., nr 8 poz. 31)

- Zarządzenia i Rozporządzenia Ministra Zdrowia
  - Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. z 1996 r., nr 19 poz. 231)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. z 2004 r., nr 183, poz. 1896)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2023 r., poz. 687)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. z 2005 r., nr 13, poz. 109)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz. 1603)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2023 r., poz. 419)
  - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz.U. z 2021 r., poz. 2235)

- Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
    - Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 1286 ze zmianami: Dz. U. z 2020 r., poz. 61, Dz. U. z 2021 r. poz. 325)
  - Rozporządzenia Ministra Środowiska
    - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2010 r., nr 16 poz. 87)
    - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2013 r., poz. 25)
    - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska (Dz.U. z 2015 r., poz. 1450)
    - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2022 r., poz. 1902)
  - Rozporządzenia Ministra Infrastruktury
    - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. 2003 r., nr 120, poz. 1126)
    - Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz.U. z 2021 r., poz. 2083)
    - Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie prowadzenia kursów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 2150)
  - Rozporządzenia Ministra Klimatu:
    - Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 24 września 2020 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów (Dz. U. z 2020 r., poz. 1860)
    - Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2020 r., poz. 10)
- c) Inne:
- Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzona w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 769)
- 2) Akty prawne wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej

a) Dyrektywy i decyzje

- Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. L 085 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.: Dz. Urz. L 377 z 31.12.1991 str. 48, Dz. Urz. L 122 z 16.05.2003 str. 36, Dz. Urz. L 150 z 14.08.2018 str. 155)
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dz. Urz. L 334 z 17.12.2010 str. 17, z późn. zm.: Dz. Urz. L 158 z 16.06.2012 str. 25)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. L 353/1 z 31.12.2008 str. 1, Dz. Urz. L 235 z 5.09.2009 str. 1, Dz. Urz. L 16 z 20.01.2011 str. 1, Dz. Urz. L 83 z 30.03.2011 str. 1, Dz. Urz. L 138 z 26.05.2011 str. 66, Dz. Urz. L 179 z 11.07.2012 str. 3, Dz. Urz. L 149 z 1.06.2013 str. 1, Dz. Urz. L 158 z 10.06.2013 str. 1, Dz. Urz. L 216 z 3.08.2013 str. 1, Dz. Urz. L 261 z 3.10.2013 str. 5, Dz. Urz. L 167 z 6.06.2014 str. 36, Dz. Urz. L 350 z 6.12.2014 str. 1, Dz. Urz. L 78 z 24.03.2015 str. 12, Dz. Urz. L 197 z 25.07.2015 str. 10, Dz. Urz. L 156 z 14.06.2016 str. 1, Dz. Urz. L 195 z 20.07.2016 str. 11, Dz. Urz. L 349 z 21.12.2016 str. 1, Dz. Urz. L 78 z 23.03.2017 str. 1, Dz. Urz. L 116 z 5.05.2017 str. 1, Dz. Urz. L 115 z 4.05.2018 str. 1, Dz. Urz. C 239 z 9.07.2018 str. 3, Dz. Urz. L 251 z 5.10.2018 str. 1, Dz. Urz. L 86 z 28.03.2019 str. 1, Dz. Urz. L 117 z 3.05.2019 str. 8, Dz. Urz. L 198 z 25.07.2019 str. 241, Dz. Urz. L 6 z 10.01.2020 str. 8, Dz. Urz. L 44 z 18.02.2020 str. 1, Dz. Urz. L 261 z 11.08.2020 str. 2, Dz. Urz. L 326 z 8.10.2020 str. 1, Dz. Urz. L 379 z 13.11.2020 str. 1 i 3, Dz. Urz. L 133 z 20.04.2021 str. 5, Dz. Urz. L 176 z 19.05.2021 str. 27, Dz. Urz. L 188 z 28.05.2021 str. 27, Dz. Urz. L 214 z 17.06.2021 str. 72, Dz. Urz. L 400 z 12.11.2021 str. 16, Dz. Urz. L 440 z 9.12.2021 str. 11 i Dz. Urz. L 93 z 31.03.2023 str. 7)
- Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE) (Dz. Urz. L 197 z 24.07.2012 str. 38, z późn. zm.: Dz. Urz. L 308 z 29.10.2014 str. 125, Dz. Urz. L 207 z 4.08.2015 str. 75, Dz. Urz. L 103 z 19.04.2016 str. 50, Dz. Urz. L 150 z 14.06.2018 str. 93)
- Dyrektywa 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. L 312 z 22.11.2008 str. 3, z późn. zm.: Dz. Urz. L 365 z 19.12.2014 str. 89, Dz. Urz. L 21 z 28.01.2015 str. 22, Dz. Urz. L 184 z 11.07.2015 str. 13, Dz. Urz. L 297 z 13.11.2015 str. 9, Dz. Urz. L 42 z 18.02.2017 str. 43, Dz. Urz. L 150 z 14.06.2017 str. 1, Dz. Urz. L 150 z 14.06.2018 str. 109)
- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. L 284 z 31.10.2003 str. 1, Dz. Urz. L 311 z 21.11.2008

str. 1, Dz. Urz. L 328 z 10.12.2011 str. 49, Dz. Urz. L 150 z 14.06.2018 str. 100, Dz. Urz. L 245 z 30.07.2020 str. 31)

- Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. L 11 z 16.01.2003, str. 27, z późn. zm.: Dz. Urz. L 218 z 23.08.2007, str. 25)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. L 190, z 12.07.2006 str. 1, z późn. zm.: Dz. Urz. L 309 z 27.11.2007 str. 7, Dz. Urz. L 188 z 16.07.2008 str. 7, Dz. Urz. L 299 z 8.11.2008 str. 50, Dz. Urz. L 87 z 31.03.2009 str. 109, Dz. Urz. L 97 z 16.04.2009 str. 8, Dz. Urz. L 140 z 5.06.2009 str. 114, Dz. Urz. L 119 z 13.05.2010 str. 1, Dz. Urz. L 182 z 12.07.2011 str. 2, Dz. Urz. L 46 z 17.02.2012 str. 30, Dz. Urz. L 79 z 21.03.2013 str. 19, Dz. Urz. L 330 z 10.12.2013 str. 1, Dz. Urz. L 334 z 13.12.2013 str. 46, Dz. Urz. L 189 z 27.06.2014 str. 135, Dz. Urz. L 332 z 19.11.2014 str. 15, Dz. Urz. L 294 z 11.11.2015 str. 1, Dz. Urz. L 277 z 22.10.2015 str. 61 i Dz. Urz. L 433 z 22.12.2020 str. 11)
- Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. L 396 z 30.12.2006 str. 1 z późn. zm.: Dz. Urz. L 136 z 29.05.2007 str. 3, Dz. Urz. L 304 z 22.11.2007 str. 1, Dz. Urz. L 141 z 31.05.2008 str. 22, Dz. Urz. L 268 z 9.10.2008 str. 14, Dz. Urz. L 353 z 31.12.2008 str. 1, Dz. Urz. L 36 z 5.02.2009 str. 84, Dz. Urz. L 46 z 17.02.2009 str. 3, Dz. Urz. L 164 z 26.06.2009 str. 7, Dz. Urz. L 86 z 1.04.2010 str. 7, Dz. Urz. L 118 z 12.05.2010 str. 89, Dz. Urz. L 133 z 31.05.2010 str. 1, Dz. Urz. L 260 z 2.10.2010 str. 22, Dz. Urz. L 44 z 18.02.2011 str. 2, Dz. Urz. L 49 z 24.02.2011 str. 52, Dz. Urz. L 58 z 3.03.2011 str. 27, Dz. Urz. L 69 z 16.03.2011 str. 3, Dz. Urz. L 69 z 16.03.2011 str. 7, Dz. Urz. L 101 z 15.04.2011 str. 12, Dz. Urz. L 134 z 21.05.2011 str. 2, Dz. Urz. L 136 z 24.05.2011 str. 105, Dz. Urz. L 37 z 10.02.2012 str. 1, Dz. Urz. L 41 z 15.02.2012 str. 1, Dz. Urz. L 128 z 16.05.2012 str. 1, Dz. Urz. L 252 z 19.09.2012 str. 1, Dz. Urz. L 252 z 19.09.2012 str. 4, Dz. Urz. L 253 z 20.09.2012 str. 1, Dz. Urz. L 43 z 14.02.2013 str. 24, Dz. Urz. L 108 z 18.04.2013 str. 1, Dz. Urz. L 158 z 10.06.2013 str. 1, Dz. Urz. L 328 z 7.12.2013 str. 69, Dz. Urz. L 90 z 26.03.2014 str. 1, Dz. Urz. L 93 z 28.03.2014 str. 24, Dz. Urz. L 136 z 9.05.2014 str. 19, Dz. Urz. L 244 z 19.08.2014 str. 6, Dz. Urz. L 331 z 18.11.2014 str. 41, Dz. Urz. L 50 z 21.02.2015 str. 1, Dz. Urz. L 58 z 3.03.2015 str. 43, Dz. Urz. L 104 z 23.04.2015 str. 2, Dz. Urz. L 132 z 29.05.2015 str. 8, Dz. Urz. L 233 z 5.09.2015 str. 2, Dz. Urz. L 9 z 14.01.2016 str. 5, Dz. Urz. L 40 z 17.02.2016 str. 5, Dz. Urz. L 144 z 1.06.2016 str. 27, Dz. Urz. L 165 z 23.06.2016 str. 4, Dz. Urz. L 166 z 24.06.2016 str. 1, Dz. Urz. L 255 z 21.09.2016 str. 14, Dz. Urz. L 337 z 13.12.2016 str. 3, Dz. Urz. L 12 z 17.01.2017 str. 97, Dz. Urz. L 35 z 10.02.2017 str. 6, Dz. Urz. L

104 z 20.04.2017 str. 8, Dz. Urz. L 150 z 14.06.2017 str. 7 i 14, Dz. Urz. L 224 z 31.08.2017 str. 110, Dz. Urz. L 6 z 11.01.2018 str. 45, Dz. Urz. L 99 z 19.04.2018 str. 3 i 7, Dz. Urz. L 102 z 23.04.2018 str. 99, Dz. Urz. L 114 z 4.05.2018 str. 4, Dz. Urz. L 249 z 4.10.2018 str. 18 i 19, Dz. Urz. L 256 z 12.10.2018 str. 1, Dz. Urz. L 308 z 4.12.2018 str. 1, Dz. Urz. L 322 z 18.12.2018 str. 14, Dz. Urz. L 154 z 12.06.2019 str. 37, Dz. Urz. L 186 z 11.07.2019 str. 1, Dz. Urz. L 259 z 10.10.2019 str. 9, Dz. Urz. L 35 z 7.02.2020 str. 1, Dz. Urz. L 110 z 8.04.2020 str. 1, Dz. Urz. L 141 z 5.05.2020 str. 37, Dz. Urz. L 203 z 26.06.2020 str. 28, Dz. Urz. L 252 z 4.08.2020 str. 24, Dz. Urz. L 423 z 15.12.2020 str. 6, Dz. Urz. L 425 z 16.12.2020 str. 3, Dz. Urz. L 431 z 21.12.2020 str. 38, Dz. Urz. L 24 z 26.01.2021 str. 19, Dz. Urz. L 216 z 16.06.2021 str. 121, Dz. Urz. L 259 z 21.07.2021 str. 1, Dz. Urz. L 282 z 5.08.2021 str. 29, Dz. Urz. L 415 z 22.11.2021 str. 16, Dz. Urz. L 418 z 24.11.2021 str. 6, Dz. Urz. L 446 z 14.12.2021 str. 34, Dz. Urz. L 83 z 10.03.2022 str. 64, Dz. Urz. L 98 z 25.03.2022 str. 38, Dz. Urz. L 112 z 11.04.2022 str. 6 i Dz. Urz. L 123 z 8.05.2023 str.1)

- Dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. L 245, z 26.08.1992, str. 6, z późn. zm.: Dz. Urz. L 165 z 27.06.2007 str. 21 i Dz. Urz. L 198 z 25.07.2019 str. 241)
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. L 330, z 16.12.2009, str. 28, z późn. zm.: Dz. Urz. L 198 z 25.07.2019 str. 241)
- Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. L 158 z 30.04.2004 str. 50 z późn. zm.: Dz. Urz. L 65 z 5.03.2014 str. 1, Dz. Urz. L 345 z 27.12.2017 str. 87, Dz. Urz. L 30 z 31.01.2019 str. 112, Dz. Urz. L 164 z 20.06.2019 str. 23, Dz. Urz. L 198 z 25.07.2019 str. 241 i Dz. Urz. L 88 z 16.03.2022 str.1)
- Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz. Urz. L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. L 284 z 31.10.2003 str. 1, Dz. Urz. L 165 z 27.06.2007 str. 27, Dz. Urz. L 311 z 21.11.2008 str. 1)
- Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz. Urz. L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.: Dz. Urz. L 165 z 27.06.2007 str. 21, Dz. Urz. L 65 z 5.03.2014 str. 1 i Dz. Urz. L 198 z 25.07.2019 str. 241)

Załącznik 2

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/ obiektu/ urządzenie budowlanego /instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾: .....

Numer działki ewidencyjnej²⁾: .....

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾: .....

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾: .....

Ilość wyrobów⁴⁾: .....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾: .....

Grupa / nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem(np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		

Grupa / nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np.: zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np.: domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np.: strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np.: opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....

Oceniający

(nazwisko i imię)

.....

(miejscowość, data)

.....

Właściciel / Zarządca

(podpis)

.....

(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik 3

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Określona w Załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 nr 8 poz. 31)

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾: .....
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾: .....
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾: .....
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
.....
.....
7. Ilość posiadanych wyrobów ⁶⁾:
.....
8. Stopień pilności⁷⁾:
.....
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów:⁸⁾
  - a) nazwa i numer dokumentu: .....
  - b) data ostatniej aktualizacji: .....
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów: .....
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....
.....

.....
(podpis)

Data .....

¹⁾Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

²⁾Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

³⁾Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

⁴⁾Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

⁵⁾Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie *Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie *Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

⁶⁾Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).

⁷⁾Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w Załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.).

⁸⁾Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.